

Crisis en OCMW Hulpvraag breekt alle records p. 6

Veerkracht voor het leven: het pleeggezin p. 28

Denken als therapie? Op visite bij de filosofisch consulent p. 10

De vergeten gevangenen. Wie zijn ze? Wie helpt hen? p. 12

Op de sofa bij de filosoof

De filosofisch consultant helpt u bedachtzaam door het leven.

OCMW en crisis

Francesca Verhenne en andere OCMW-secretarissen getuigen. OCMW's komen door de crisis handen te kort.

Inhoud

- 04 **Actueel**
- 06 **Het laatste vangnet**
OCMW en crisis
- 09 **Actueel**
- 10 **Op de sofa bij de filosoof**
Denken werkt therapeutisch
- 12 **Wetenschap**
Vergeten gevangen?
- 23 **De werken van...** Else Van der Straten
- 24 **De zorgende kracht van een rijhuis**
Het woonzorgdecreet in de praktijk
- 27 **Café Social**
- 28 **Veerkracht voor het leven**
Reeks 'hedendaagse gezinsvormen':
het pleeggezin
- 30 **Veranderen met een plan**
Zelfstandig wonen voor zorgbehoevende
ouderen
- 31 **Column Bodytalk**
Arm maakt ziek
- 32 **Kan kunst een wijk veranderen?**
In Amsterdam helpt kunst om greep
te krijgen op een omgeving
- 36 **Weliswaar.be in een oogopslag**
Wat heeft de website dat het magazine
niet heeft?
- 37 **Beleid**
- 38 **Uitgelezen**

DOSSIER Armoede en leren

- 14 **Weg met de voorschoolse achterstand**
Armoedebestrijding bij kinderen
- 16 **Armoede in het kort**
- 18 **De nieuwe e-mancipatie**
De digitale kloof en sociale uitsluiting
- 20 **Leren om te leven**
Armen grijpen hun kans

14

Armoedebestrijding bij kinderen

Jan Vranken, éminence grise van het armoedeonderzoek, twijfelt er niet aan: "Stuur kinderen zo jong mogelijk naar school."

Ontvang onze
e-nieuwsbrief:

www.weliswaar.be

Geen tijd om arm te zijn

De lente van 2009 zal de geschiedenis ingaan als het seizoen van trieste records. De Belgische economie is, net als die van de buurlanden, in een recessie terechtgekomen. Een gevolg van de meervoudige globale crisis die in 2007 begon in Amerika. In bepaalde sectoren is de activiteit drastisch teruggelopen. De voorraden zijn groot. De klanten houden de vinger op de knip. Een forse stijging van de werkloosheid is onvermijdelijk. Helaas zal daarmee ook de inkomensarmoede toenemen.

De Amerikaanse armenkampen (zie *Weliswaar* 87) lijken een verre nachtmerrie. Iedereen denkt: zoiets gebeurt bij ons niet. Gelukkig genieten wij, Belgen en Europeanen, van een sociale bescherming waar ze in Amerika slechts van kunnen dromen. Onze verzorgingsstaat wordt echter fors op de proef gesteld. Verderop in dit nummer zegt Monica De Coninck, voorzitter van het OCMW Antwerpen, onomwonden dat het aantal vragen om financiële bijstand sinds eind 2008 met ongeveer 30% is gestegen. "En die tendens zet zich onverminderd voort." Er is geen reden om aan te nemen dat het in de rest van het land beter gaat.

Het massale banenverlies leidt hopelijk niet tot gezichtsbedrog. Armoede was er al voor de crisis begon. De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen 2017 leert ons dat we tijd hebben verloren toen het goed ging. Veel mensen in een sociaal zwakke positie hebben niet veel gemerkt van de hoogconjunctuur. Zij krijgen het nu hard te verduren.

Door de crisis mogen we ook niet uit het oog verliezen dat armoede meer is dan te weinig geld. Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen. Gezondheid, welzijn en onderwijs spelen hierbij een cruciale rol. De slechte tijden vormen dus een uitdaging zonder weerga voor alle geledingen van de zorgsector in Vlaanderen. Aan de inzet en het engagement van de vele duizenden professionals zal het niet liggen. Dat menselijk kapitaal is onbetaalbaar.

Nico Krols

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Zet je in beweging

Marc Herremans en Cera zetten mensen met een handicap in beweging. Met 'Zet je in beweging', het evenement dat volgde op het tv-programma *Vorbij de grens (één)*, schonk Cera 200.000 euro aan Vlaamse projecten die mensen met een handicap doen bewegen en sporten.

Uit 200 inzendingen bekroonde de jury, voorgezeten door de peter van de projectoproep Marc Herremans, 68 projecten. Het gaat om projecten die mensen met een handicap doen

bewegen of sporten, gaande van een zondagswandeling, fitness, skiën, schoonspringen, dansen, zwemmen, rolstoelhockey tot nog veel meer. Ook projecten die mensen de weg wijzen naar bestaande voorzieningen of initiatieven, vielen in de prijzen.

Met 'Zet je in beweging' wilde Cera bewegingskansen creëren voor alle mensen met een handicap.

► Meer info:
www.cera.be

Ouderen: van rijk naar arm?

De vergrijzing is bezig. Het Consortium Vergrijzing in Vlaanderen en Europa (CoViVe) onderzoekt de socio-economische impact van die ontwikkeling. Wat zijn de levensomstandigheden van Vlaamse ouderen in Europees perspectief?

Fabriekssluitingen tonen op dramatische wijze dat het slecht gaat met de economie. Maar de crisis maakt ook slachtoffers die minder in het oog springen. Zo is de welvaart van vele bejaarden voor een belangrijk deel gebaseerd op spaargeld en beleggingen. Het economische bloedbad heeft ook gevolgen voor het vermogen van de modale bejaarde. Uit de essaybundel *Ouderen in Vlaanderen en Europa* leren we dat Vlaamse bejaarden hun hoge levensstandaard vooral danken aan hun spaaringspanningen – en aan het bezit van hun woning. Ruim 8 op 10 Vlaamse bejaarden zijn huiseigenaar. Maar meer dan 1 op 10 bejaarden heeft zo'n klein pensioen dat ze zich niets kunnen permitteren. Bovendien volgt het wettelijk pensioen al 30 jaar niet de reële welvaartsstijging. De minimumpensioenen zijn te laag. Een alleenstaande gepensioneerde werknemer krijgt 937 euro per maand, een alleenstaande gepensioneerde zelfstandige 830 euro. Steeds meer ouderen belanden onder het normale welvaartsniveau omdat het wettelijk pensioen niet meer in verhouding staat met de reële levenskosten. 29% van de Vlaamse bejaarden heeft een inkomen dat onder de Europese armoedenorm zit (860 euro voor een alleenstaande). Dat percentage is vijfmaal hoger dan in Nederland.

De inkomensverschillen tussen gepensioneerden onderling zijn gemiddeld lager dan het verschil met werkende mensen. Het inkomen van een Vlaamse oudere ligt gemiddeld 32% lager. In de ons omringende landen bedraagt het inkomensverschil met de actieve bevolking slechts 10%. Het spaargedrag van Vlamingen maakt veel goed, maar houdt ook risico's in. Samenstellers Bea Cantillon, Stijn Lefebure en Karel Van den Bosch: "Een belangrijk aandachtspunt van het Vlaamse ouderenbeleid moet daarom zijn dat wordt vermeden dat mensen met een laag inkomen, die geen eigen vermogen hebben kunnen verwerven, in moeilijke levensomstandigheden terechtkomen."

► *Bea Cantillon, Karel Van den Bosch en Stijn Lefebure, Ouderen in Vlaanderen en Europa. Tussen vermogen en afhankelijkheid, Acco, 2009, 232 p., ISBN 9789033473388. 45 euro*

Beroepsgeheim voor vrijwilligers

Vrijwilligers nemen verschillende taken op waarbij ze in aanraking komen met vertrouwelijke informatie en persoonlijke gegevens.

Hier correct mee omgaan ligt niet voor de hand. Er werd een brochure samengesteld om klaarheid te scheppen. Wat betekent 'vertrouwelijke informatie'? En wat is de juridische context van 'beroepsgeheim' en 'discretie'? Met voorbeelden wordt getoond hoe die juridische informatie kan worden gehanteerd in praktijksituaties. Toch blijkt dat het juridisch kader niet op alle situaties een afdoend antwoord kan bieden. Soms is wel duidelijk wat mag en kan, maar moet er ook rekening gehouden worden met wat wenselijk is. Daarom komen ook deontologie en ethiek aan bod. De brochure wordt afgesloten met een hoofdstuk over ondersteuning van vrijwilligers.

► www.vlaanderen.be/vrijwilligers

Goed bestuur: ook in de social profit actueel

Goed bestuur speelt een voorname rol in de socialprofitsectoren, zeker nu die meer en meer verantwoording moeten afleggen aan overheid en kredietverstrekkers. Professionalisering en doeltreffendheid worden steeds belangrijker. Hefboom stelde een praktijkhandboek op voor goed bestuur in de socialprofitsector.

Socialprofitorganisaties hebben een aartsmoelijke opdracht: ze moeten hun maatschappelijke doelstellingen verzoenen met efficiëntie en rendabiliteit.

Met het boek *Leiden of lijden* reikt Hefboom een instrument aan om goed bestuur te realiseren. Het boek geeft praktische adviezen aangevuld met getuigenissen en stappenplannen. De 10 belangrijkste facetten die een rol spelen bij goed bestuur staan centraal, zoals wetgeving, financieel beleid en ethiek. Met de bestuursbarometer kan men in 40 vragen nagaan hoe ver de organisatie staat op het vlak van goed bestuur.

De invloed van de socialprofitsector is groter dan vaak wordt gedacht. De sector staat in Vlaanderen voor 320.000 jobs, dat is een zesde van de totale tewerkstelling. De sector is ook van belang voor de commerciële sector: niet alleen besteden werknemers uit de social profit er hun inkomsten, ook de organisaties zelf doen een beroep op de commerciële sector voor hun gebouwen en materialen. Het is dus niet onbelangrijk dat de socialprofitsector goed bestuurd wordt.

► Meer info www.hefboom.be, via hefboom@hefboom.be of op 02 205 17 20

Een groeiplan voor de social profit

Verso, de Vereniging voor Social Profit Ondernemingen, presenteerde haar memorandum voor de verkiezingen. De organisatie ziet 6 prioriteiten om het socialprofitmodel te versterken.

- Een masterplan om de vele jobs in de social profit in te vullen.
- Een meerjarenbegroting om voorzieningen in staat stellen te anticiperen op de verwachte groei in de sectoren.
- Dienstverleners uit de social profit kunnen hun maatschappelijke taken slechts vervullen als de overheid haar verantwoordelijkheid neemt op het vlak van rechtszekerheid, bestuursvrijheid, administratieve matiging en sluitende financiering.
- Voldoende ondersteuning voor technologische innovatie in alle sectoren en het opentrekken van innovatie naar procesvernieuwing en sociale innovatie.
- Structurele betrokkenheid van de socialprofitwerkgevers bij het sociaal overleg. De beleidsadvisering moet op alle niveaus gegarandeerd worden.
- Beleidsmakers moeten aandacht hebben voor de Europese mogelijkheden en de bestaande ondersteuningsagencies moeten versterkt worden.

► Lees het volledige memorandum op www.verso-net.be

Youth at Risk wint Prijs Jeugdzorg 2008

Youth at Risk (YAR) sleept dit jaar de Prijs Jeugdzorg in de wacht binnen het thema vrijwilligerswerk. YAR geeft jongeren in een moeilijke leefsituatie weer een toekomst met een intensief begeleidingsprogramma van 11 maanden. Vrijwilligers begeleiden de jongeren die instappen in het programma.

Jongerenwelzijn reikt jaarlijks de Prijs Jeugdzorg uit om innoverend werk in de bijzondere jeugdzorg te stimuleren. YAR is nu actief in Antwerpen en Limburg, maar wil met de prijs van Jongerenwelzijn zijn programma uitbreiden in heel Vlaanderen. Een jury koos de winnaar uit 5 genomineerde organisaties.

Vzw Alba doet aan herstelbemiddeling met vrijwilligers die de drempel voor jongeren moeten verlagen.

Jeugdtehuis Kinrooi brengt jongeren en senioren samen om met en van elkaar te leren.

Netwerk Jeugdtherapeuten Antwerpen wil een pool van vrijwillige gekwalificeerde jongeretherapeuten uitbouwen die noodzakelijke en snelle hulpverlening kunnen bieden aan minderjarigen met psychische problemen.

Vzw Wingerdbloei laat meisjes tussen de 13 en 17 jaar korte tijd 'onthemen' in vrijwillige gastgezinnen in Slovenië of Frankrijk.

Jongerenwelzijn lanceert alvast het thema van volgend jaar voor de Prijs Jeugdzorg: diversiteit in de bijzondere jeugdzorg.

► Meer info: www.yarvlaanderen.be en www.jongerenwelzijn.be

OCMW en crisis

Het laatste vangnet

Maatschappelijk welzijn We wisten dat de recessie het aantal steunaanvragen zou doen stijgen, maar de huidige explosieve toename had niemand verwacht. De OCMW's slaan alarm. "Geen extra middelen vrijmaken, is om problemen vragen."

Tekst Goele Geeraert | Foto's Jan Locus | Illustratie Ief Claessen

Najaar 2008. Terwijl de wereld de ergste beurscrash sinds de jaren 30 beleeft, wordt ook op kleinere schaal de crisis gevoeld. "Sinds oktober, november steeg het aantal hulpvragen met ongeveer 30%. Ook de toegekende steun nam toe. Tegelijk verloopt de uitstroom vandaag een stuk moeilijker. En die tendens zet zich onverminderd voort." De vaststelling van Monica De Coninck, voorzitter van het OCMW Antwerpen (6.564 klanten met een vorm van financiële hulp, in december 2008), is

geen unicum. Francesca Verhenne is voorzitter van het

Aantal hulpvragen in Antwerpen steeg sinds november 2008 met 30%.

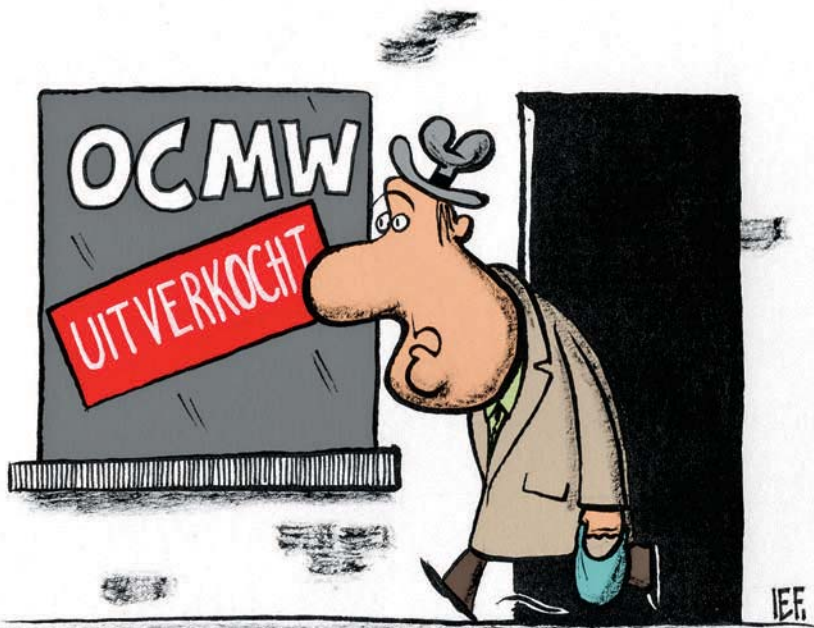
OCMW Kortrijk (3.947 individuele dossiers inclusief aanvragen verwarmingstoelage, in 2008). Ze treedt haar collega bij: "In januari, februari en maart van dit jaar brak de hulpvraag alle records. Tegenover de eerste maanden van 2007 noteerden we een stijging van 22%." Verhenne kaartte de toegenomen steunvraag begin maart aan op het directiecomité van de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG). En dat leverde meteen reacties op: "We stonden duidelijk niet alleen met het probleem. Een OCMW is het laatste vangnet van de sociale zekerheid. Wij komen pas tussen als er geen andere vorm van inkomsten meer is. In een crisis is een toenemende vraag voorspelbaar, maar iedereen dacht dat ze later zou komen, en ook dat ze minder spectaculair zou zijn."

NIEUWE KLANTEN

Door de inkrimping van de arbeidsmarkt loopt het activeringsbeleid van de OCMW's een stuk moeilijker dan voordien. Vooral *interimmers* komen vandaag niet meer aan de bak. Maar ook mensen die anders nooit langskwamen, kloppen nu voor een leefloon aan. Kleine zelfstandigen die de deuren moeten sluiten en slachtoffers van plotse reorganisaties kunnen vaak nergens anders heen. Vooral jonge mensen belanden bij het OCMW. Sommigen hebben te weinig gewerkt om in aanmerking te komen voor een werkloosheidsuitkering. Anderen werden dan weer door 'kostenbesparende' ouders op straat gezet. Ook alleenstaanden hebben het moeilijk. Hun inkomensverlies heeft een zwaardere impact op het gezinsbudget. Er is vooral meer vraag naar leeflonen, voorschotten op werkloosheidsvergoedingen en hulp bij schuldbemiddeling, budgetbeheer en doorstroming naar de arbeidsmarkt. De behandeling van dossiers uit die laatste drie categorieën is arbeidsintensief.

HANDEN TE KORT

De druk op de maatschappelijk werkers om de

situatie te beheersen en de klanten te helpen, stijgt met de dag. Extra mankracht aanwenden lijkt logisch, maar zo simpel ligt dat niet. “Er is op de arbeidsmarkt geen overschot aan maatschappelijk werkers”, weet Monica De Coninck. “Meer personeel aanwerven ligt ook financieel niet voor de hand. Wij innen zelf geen belasting. We moeten toekomen met wat we krijgen. Het OCMW is een bedelende instantie en de budgettaire context van de overheid is evenmin optimaal.”

Om rond te komen wordt naar alternatieve financiering gezocht: preventieve nevenprojecten gaan een tijdje *on hold*, nieuwe samenwerkingsverbanden zien het licht, alle mogelijke subsidiekanalen worden afgespeurd. De zoektocht naar geld leidt zelfs tot bij de serviceclubs.

INBOETEN AAN KWALITEIT

In afwachting roeien de OCMW's met de riemen die ze hebben. “We werken minder grondig en moeten dossiers noodgedwongen enkel administratief en niet langer inhoudelijk behandelen. We rekenen een stuk meer op de zelfredzaamheid van de mensen, maar die blijkt er niet altijd te zijn. We proberen meer door te verwijzen naar andere diensten zoals de CAW's (centra algemeen welzijnswerk) en CGG's (centra voor geestelijke gezondheidszorg), maar die kampen evengoed met wachtlijsten”, weet Miranda Potargent van het OCMW Bilzen (aantal dossiers of klanten niet bekend bij het ter perse gaan).

“De werkdruk stijgt. Als je team uit geroutineerde en gezonde krachten bestaat, kan je een eerste toevloed aan. Maar geen tweede.” Dan moet er naar andere uitwegen worden gezocht.

Franceska Verhenne: “Wij werken nog niet met wachtlijsten, maar we hebben het er binnenskamers al over gehad. Een wachtlijst maakt de toevloed organisatorisch beheersbaar. Voor de dienstverlening is een wachtlijst echter geen goede zaak. Hoe langer mensen met schulden of budgetproblemen blijven

Franceska Verhenne (OCMW Kortrijk): “Dit voorjaar brak de hulpvraag alle records.”

zitten, hoe moeilijker je hen kan helpen en hoe intensiever de begeleiding achteraf moet zijn.”

IMAGODEUK

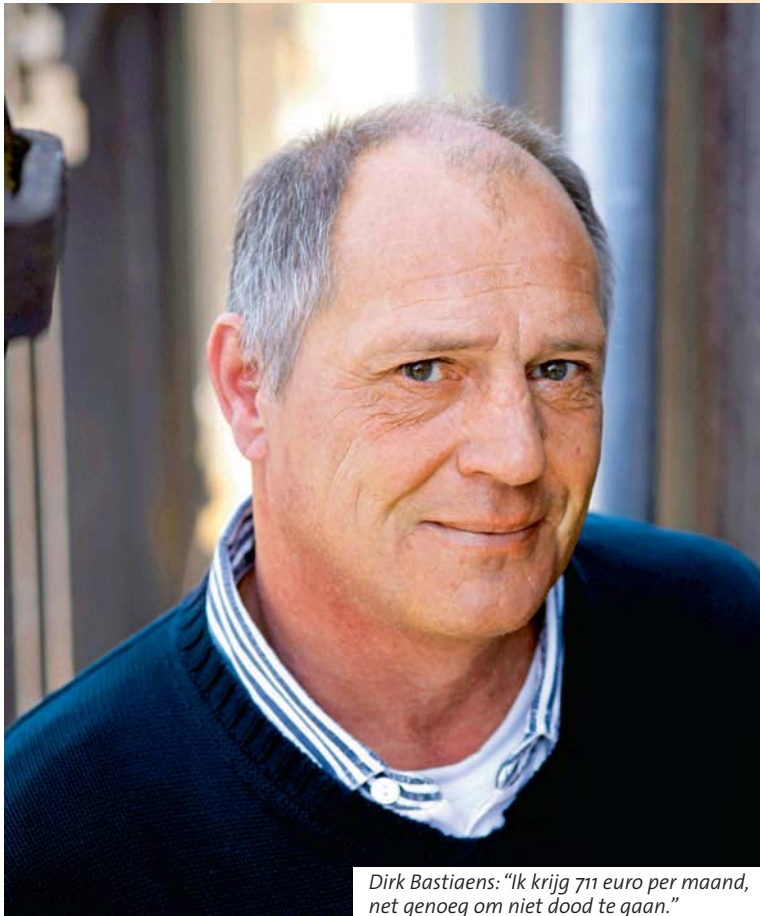
Als de crisis aanhoudt, zit er maar één ding op. Franceska Verhenne: “Dan moet de overheid midde-

	OCMW Antwerpen	OCMW Kortrijk	OCMW Bilzen
Stijging leefloondossiers in 2008 t.o.v. 2007	16%	7%	30%
Stijging dossiers schuldbemiddeling	10%	12%	-
Stijging dossiers budgetbeheer in 2008 t.o.v. 2007	14%	11%	50%
Stijging dossiers voorschot op werkloosheidsvergoeding in 2008 t.o.v. 2007	13%	-	-
Stijging aantal kantoorgesprekken in januari 2008 t.o.v. januari 2007	-	-	54%
Stijging individuele dossiers in 2008 t.o.v. 2007	36%	23%	-
Daling aantal werkenden na trajectbegeleiding	-	23%	-

Bronnen: OCMW Antwerpen, OCMW Kortrijk, OCMW Bilzen (Niet alle cijfers worden weergegeven. De OCMW's hadden op het moment van ter perse gaan geen uniformiteit in hun cijfergegevens.)

DE ATYPISCHE OCMW-KLANT

“Ik weet niet of ik een slachtoffer ben van de crisis of van een beleid met grote hiaten waarvan het OCMW de dupe is.” Dirk Bastiaens is wat je noemt, een atypische OCMW-klant. 53 jaar oud, een A2-diploma op zak en altijd in de bouw gewerkt. “Ik heb in loonverband gewerkt,

Dirk Bastiaens: “Ik krijg 711 euro per maand, net genoeg om niet dood te gaan.”

een eigen scheepswerf met 18 werknemers gerund en met momenten rijkelijk geleefd. Het OCMW was me totaal onbekend. Dat was iets voor ‘hopeloze’ mensen.” Tot vorige zomer. Op dat moment werkte Dirk in Barcelona voor Citibank. Hij verloor zijn job in Spanje, maar vond bij Citibank België onderdak. Toen ook die baan sneuvelde, begon de calvarietocht op zoek naar inkomen en werk. “Ik klopte voor een werkloosheidsvergoeding bij de vakbond aan. Maar mijn curriculum van de laatste drie jaar telde te weinig arbeidsuren, waardoor ik geen recht had op een uitkering. Dan sukkel je van de regen in de drop, en kom je sneller dan verwacht bij het OCMW terecht.”

Over het OCMW niet veel slechts. “Zij leveren goed werk en een geluk dat ze er zijn.” Maar volgens Dirk legt zijn hele situatie wel een aantal zwakheden van ons sociaal systeem bloot. “Ik krijg 711 euro per maand, net genoeg om niet dood te gaan. Ik heb vandaag nog 70 euro voor de komende 20 dagen van deze maand. Geen idee hoe ik dat voor elkaar krijg. Wie op een leefloon terugvalt, raakt sociaal geïsoleerd. Wat je ook wil doen, alles kost geld. Dat mensen letterlijk in de goot kunnen belanden, daar schrik ik niet langer van.”

Dirk zelf wil niet bij de pakken blijven zitten. “Elke dag surf ik naar de site van de VDAB. Daar staan nog duizenden banen vacant. Ik heb op tientallen gesolliciteerd, en toch kan ik zagezegd nergens terecht. Op de duur vraag je je af of al die vacatures wel echt zijn.”

De hele situatie in acht genomen kampt ons sociaal systeem volgens Dirk Bastiaens met een serieus probleem. “Ik heb professioneel soms risico’s genomen, ben voor bepaalde projecten gegaan, waardoor ik geen eeuwige reserve heb. Maar moet ik daarvoor gestraft worden? Als ondernemer heb ik altijd bijgedragen tot een sociaal systeem. Ik heb een systeem gesteund dat niet in staat is om me vandaag voldoende te helpen.”

len vrijmaken opdat we hetzelfde werk kunnen blijven doen. Inboeten aan kwaliteit is om problemen vragen. Bovendien bezorgt dat ons imago een fikse deuk. Door de crisis krijgt het OCMW klanten die er anders nooit een beroep op zouden doen. Dat geeft ons de

“Dat mensen letterlijk in de goot kunnen belanden, daar schrik ik niet langer van.”

kans om begrip op te roepen, om los te komen van de perceptie dat we een dienst voor *plantrekkers* en *niet-werkers*

zijn. Maar dat kan alleen als je dienstverlening op punt staat, anders genereer je net het tegenovergestelde effect.”

SIGNAALFUNCTIE

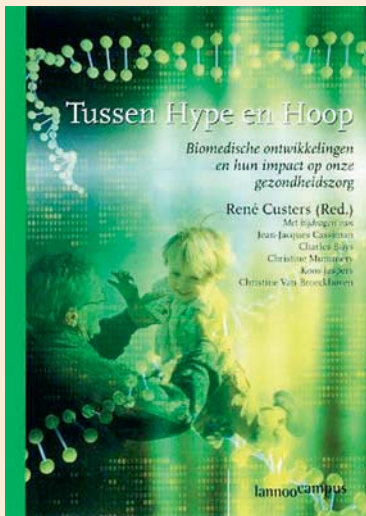
Verhenne vindt het daarom belangrijk dat de OCMW’s hun signaalfunctie blijven opnemen, en

reken daarbij op de steun van de VVSG: “Zij zou via een bevraging zoveel mogelijk cijfermateriaal moeten verzamelen. Op die manier blijven we niet in een emotioneel discours steken, maar kunnen we zwart op wit en objectief aantonen dat er op diverse terreinen een toegenomen steunvraag is.” Er valt geen tijd te verliezen. “Dit is het moment om het OCMW een stem te geven, nu iedereen voelt dat het moeilijk gaat. Zodra de crisis minder prominent in de media aanwezig is, zullen de OCMW’s haar gevolgen nog harder voelen. Omdat de crisis dan ook uit de hoofden van de mensen verdwijnt en de aandacht voor de zwaksten weer verslapt. Daarom is het des te belangrijker dat onze stem nu luid genoeg klinkt.”

► *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*

De biomedische revolutie

Onderzoek en ontwikkeling vormen in ons land een substantiële bron van welvaart. Dat geldt zeker voor de medische wereld, die van vernieuwing en wezenskenmerk heeft gemaakt. Elke dag weer zijn er nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen die mensenlevens kunnen redden. Lang niet alle ontdekkingen zijn meteen ook commercieel getint. Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is en blijft essentieel.

Zo berichtte het weekblad *Science* begin mei dat Leuvense onderzoekers van het Vlaams Instituut voor Biotechnologie een nieuw eiwit hebben ontdekt dat een rol kan spelen in de ontwikkeling van een middel tegen alzheimer. Volgend jaar zullen er naar schatting 150.000 Belgen aan die ziekte lijden. En er is nog steeds geen doeltreffend middel dat de ziekte stopt of afremt. Alle hoop is dus gevestigd op de biomedische vooruitgang. En die is immens, zo wijst de bundel *Tussen Hype en Hoop* uit. Het menselijk genoom is intussen volledig in kaart gebracht. We weten ongelofelijk veel over het leven, zo veel dat het soms ingewikkeld en duur wordt om de gegevens te verwerken.

Is het noodzakelijk en betaalbaar om iedereen aan een genetisch onderzoek te onderwerpen, zodat ziekten kunnen worden opgespoord en voorkomen? "De idee van een *Brave New World* zoals Aldous Huxley die vorige eeuw beschreef is allang geen bedreiging meer", schrijft geneticus Jean-Jacques Cassiman. "Ze is voorbijgestreefd door veel grotere technische mogelijkheden." Hoe we daarmee moeten omspringen, wordt in *Tussen Hype en Hoop* beschreven aan de hand van vier actuele thema's: gezondheidsmanagement, het vervangbare lichaam, neurowetenschappen en veroudering.

► René Custers (red.), *Tussen Hype en Hoop. Biomedische ontwikkelingen en hun impact op onze gezondheidszorg*, LannooCampus, 2007, 134 p., ISBN 9789020968521. 18,95 euro

Eerste Disability Case Managers afgestudeerd

In mei werden de diploma's van de eerste Disability Case Managers in België uitgereikt. Hoe langer een werknemer afwezig blijft door langdurige gezondheidsproblemen of functionele beperkingen, hoe kleiner de kans dat hij het werk zal hervatten.

De Disability Case Managers leerden werknemers met langdurige gezondheidsproblemen of functionele beperkingen te begeleiden met het oog op re-integratie en jobbehoud. Dit levert zowel voor werknemer als werkgever voordelen op. De volgende opleiding start op 29 september 2009.

► www.introdm.be

Competentieprofiel in zorg voor mensen met dementie

Door de vergrijzing komen leeftijdsgerelateerde aandoeningen zoals de ziekte van Alzheimer steeds frequenter voor. Vlaanderen telt vandaag zo'n 100.000 mensen met dementie. Om kwalitatief hoogstaande begeleiding en zorg te kunnen blijven aanbieden, is adequate opleiding en bijscholing noodzakelijk.

Om hierop een antwoord te bieden werd een competentieonderzoek uitgevoerd bij verpleegkundigen en verzorgenden. Dit resulteerde in een competentieprofiel met 29 competenties die van belang zijn in de zorg voor personen met dementie.

Deze competenties moeten in basisopleidingen, voortgezette opleidingen en vormingen verworven worden. Dankzij het onderzoek kan het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen nu een concreet instrument aanbieden waarmee zorg- en onderwijsinstellingen

aan de slag kunnen. Een hele stap vooruit: een zorgzame samenleving heeft er immers alle baat bij dat onderwijs competente medewerkers in het werkveld laat instromen.

► www.dementie.be

Denken werkt therapeutisch

Op de sofa bij de filosoof

Filosofisch consulent In Vlaanderen raakt men stilaan vertrouwd met de filosofisch consulent als gesprekspartner. De scheidingslijn met de praktijk van de psychotherapeut is echter niet altijd duidelijk. **Tekst David Nolens | Foto Jan Locus | Illustratie Gideon Kiefer**

Waar toe is de filosofisch consulent in staat? Die vraag was de voornaamste inzet van het debat *Bij de filosoof op de sofa*, dat op 25 april werd georganiseerd door de werkgroep 'Filosofie & Maatschappij' en het

"Ik tracht mijn cliënten te helpen, door met hen mee te denken, maar evengoed tegen hen in te denken. Er is een klein, maar belangrijk verschil tussen helpen en hulpverleners."

Wijsgerig Gezelschap van het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte, van de KU Leuven.

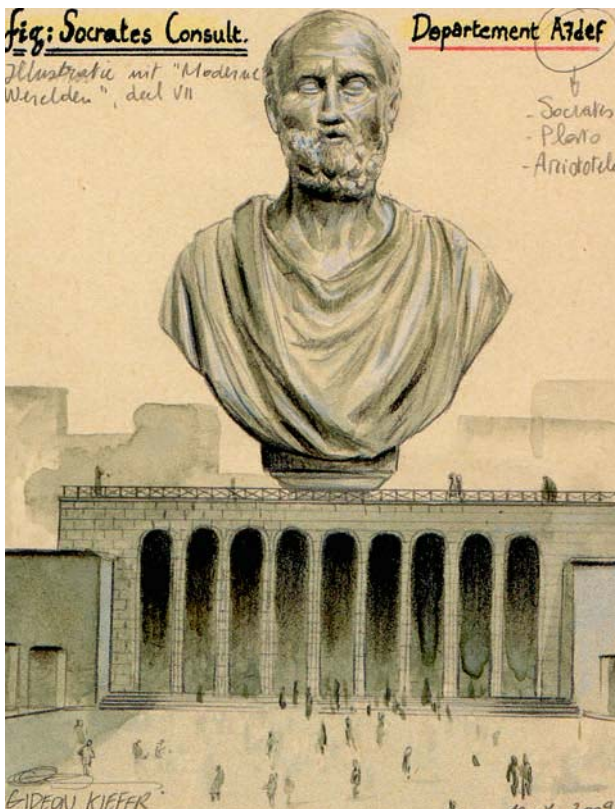
DENK-HET-ZELVERS

Ann Meskens, die ook journalist en auteur is, zette als een van de eersten in Vlaanderen halfweg de jaren 90 het filosofisch consulentschap op de kaart. Aanvankelijk stond ze huiverig tegenover het idee om

als geschoold filosoof een praktijk te openen. "Ik was bang dat er volstrekt kierewiete mensen aan mijn deur zouden staan. En er was het probleem van de diagnose. Ik was toch geen professioneel therapeut? Hoe zou ik omgaan met medicatie? En kan je geld vragen voor een gesprek?" Haar onzekerheid bleef, wat nu eenmaal voor een filosoof een goede basis-houding is, maar de praktijk viel mee. De kierewiete mensen blijven weg. En dat ze een ereloon vraagt, dat niet wordt terugbetaald, zorgt voor een selectie van de cliënten die ze ontvangt. Er komen gemotiveerde mensen naar het consult. Het probleem van de diagnose voor ernstige onderliggende problemen en de eventuele doorverwijzing naar specialisten lost ze op door een beroep te doen op een psychoanalyticus die haar als supervisor adviseert. Er is ook het voordeel van het label. "Mensen die een filosofisch consulent raadplegen, zijn doorgaans al bereid om kritisch naar zichzelf en de ander te kijken. Ze verbinden filosofie met een kritische houding." Het onderscheid met de psychotherapie ligt dus al deels besloten in de benaming van het beroep. Wie 'filosofisch consulent' googelt, vindt als eerste resultaat de website van Inge Duytschaever. Filosofie mag de laatste decennia dan wel op belangstelling rekenen door de zogenaamde nood aan zingeving, toch loopt het niet storm in haar praktijk. "Ik ontvang tot 3 mensen per week, aan 60 euro per uur of zelfs voor een fles wijn. Ik kan er dus niet van leven. Dat is bij de meeste consulentsen zo. Mijn cliënten zijn dikwijls therapeutshoppers."

PLATO OF ARISTOTELES

Inge Duytschaever beschouwt haar werk niet als therapie. "De filosofisch consulent is een expert in denksystemen, maar heeft daarom geen expertise in psychotherapie. Samen nadenken en spreken kan therapeutisch zijn, zoals wandelen therapeutisch kan zijn, maar het is geen therapie." Een belangrijke nuance. Ze maakt een onderscheid tussen de *platonide* en de *aristonide* praktijk, dat ze ontleent aan de theorie van Eite Veening. "Die eerste, naar Plato, gaat ervan uit dat er bij de cliënt een dieperliggend

probleem is. Dat probleem is niet direct zichtbaar, maar kan wel ontsluit worden. In de aristonide praktijk, die ik voorsta, tracht ik het denkproces van de cliënt te optimaliseren. We proberen dan samen de relevantie te onderzoeken van de vragen die hij zich stelt. Cliënten zijn in deze filosofische praktijk eerder reizigers zonder bestemming. Ze zijn denk-het-zelvers.”

FILOSOFISCHE METHODE

Ann Meskens en Inge Duytschaever studeerden filosofie, waarna ze zich specialiseerden. Elke gediplomeerde filosoof heeft, in het beste geval, geleerd een open en kritische houding aan te nemen. Dat is zijn troef. Die kritische houding is niet inwisselbaar. Ze wordt mee bepaald door de teksten die een filosoof bestudeert. Dan stelt zich vanzelf de vraag naar de methode die de filosofisch consulent hanteert. In die zin heeft de therapeut het makkelijker. Hij profileert zich bijvoorbeeld als gedragstherapeut. Of de psychoanalyticus hangt een bepaalde interpretatie van Jacques Lacan aan. Waar kan de filosofisch consulent zich op beroepen? Dat blijft wat in het vage.

“Omdat het filosofisch consulentchap nog zo jong is,” zegt Ann Meskens, “is er nog veel vrijheid van methode. Ik hanteer een persoonlijke benadering, die ik eerder als een houding beschouw. Ik ben immers filosoof van zodra ik wakker word totdat ik ga slapen. Mensen stellen zich heel wat vragen die niet problematisch zijn. Vaak is het voldoende om die vragen uit te spreken. Cliënten, die ik bij voorkeur ‘bezoekers’ noem, komen voor een of meerdere gesprekken. Ik zie het consulentchap als een westers antwoord op heel wat andere, vage en alternatieve benaderingen die vanuit het Oosten komen. De filosofische praktijk kent een lange traditie. Ik heb het gevoel dat ik een heel oud spoor volg. Ik vertrek altijd vanuit de mildheid tegenover al het menselijke in ons, vanuit de nood van wie naar mij komt. In de filosofie is het begrip van de vriendschap altijd belangrijk geweest. Sommige bezoekers zijn intellectueel eenzaam en betalen om een goed gesprek te hebben. Dan ben ik soms, als dit past, een privéleraar in de filosofie. We moeten ook niet bang zijn om tijdelijk een mentor te zijn voor iemand. Ook ik heb daar al nood aan gehad. Toch mogen we ons nooit opstellen als een geestelijk leider of overgaan tot manipulatie. Die grens moeten we te allen tijde bewaken.”

TUSSEN HELPEN EN HULPVERLENEN

Inge Duytschaever typeert zichzelf als ‘de best denkbare leek’. “Mijn methode is vaak het onbegrip. Het kan deugd doen om niet begrepen te worden. Dus gaat mijn cliënt wel eens buiten met meer

Ann Meskens (vooraan): “We moeten niet bang zijn om tijdelijk een mentor te zijn. Toch mogen we ons nooit opstellen als een geestelijk leider of overgaan tot manipulatie.”

problemen dan hij is binnengekomen. Ik identificeer vooroordelen of analyseer de bouwstenen van een redenering die iemand maakt. Ik kan dus geen blauwdruk geven van hoe ik te werk ga. Mijn leidraad is altijd het logisch inzicht waarmee ik redeneringen problematiseer. Ik tracht mijn cliënten te helpen, door met hen mee te denken, maar evengoed tegen hen in te denken. Toch betekent helpen niet altijd hulp bieden. Er bestaat een klein, maar belangrijk betekenisverschil tussen helpen en hulpverlening.”

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Geïnterneerden met een verstandelijke handicap Vergeeten gevangenen?

Wetenschap Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) voert een specifiek beleid voor geïnterneerden met een verstandelijke handicap. De doelgroep en de hulpverlening werden in kaart gebracht. **Tekst Nico Krols**

De CBM's (Commissies ter bescherming van de maatschappij) hadden eind 2007 in totaal 1.662 geïnterneerden onder hun hoede. Geïnterneerden zijn personen die, na een strafbaar feit, ontoerekeningsvatbaar verklaard zijn. Ze blijven opgesloten omdat ze een gevaar vormen voor de maatschappij. Een vijfde van hen (283) heeft een verstandelijke handicap met een IQ lager dan 70. De meeste geïnterneerden met

Settings voor geïnterneerden met een handicap spelen een voortrekkersrol. Het aanbod moet worden uitgebreid.

een verstandelijke handicap zijn mannen (93%). De gemiddelde leeftijd is 43 jaar; de jongste is 21, de oudste 74. Bovendien heeft bijna 70% van hen een of meer psychiatrische stoornissen

naast hun verstandelijke handicap. Heel wat geïnterneerden hebben een hulpverleningsgeschiedenis. Het VAPH streeft ernaar deze doelgroep een zo menswaardig en kwaliteitsvol mogelijk leven te laten leiden. De ambulante projecten ('Ontgrendeld' van Centrum OBRA en 'A.B.A.G.G.' van 't Zwart Goor) realiseren dit met een activiteitenaanbod voor personen met een handicap in de gevangenis en stellen de re-integratie van de geïnterneerde voorop. De residentiële units ('Amanis' van 't Zwart Goor, 'Limes' van Sint-Ferdinand en 'Itinera' van Sint-Idesbald) zien hun aanbod deels als een tussenstap, deels als een blijvende thuis voor de geïnterneerden.

DOELGROEP GROTER DAN VERWACHT

De VAPH-projecten dragen in grote mate bij tot het strategisch plan van de Vlaamse regering om de hulp- en dienstverlening aan gevangenen uit te breiden en te verbeteren. De onderzoekers stelden vast dat het werkelijke aantal geïnterneerden met een verstandelijke handicap hoger ligt dan aangenomen.

Soms wordt de handicap niet opgemerkt of wordt er een foute diagnose gesteld. Bovendien bestaat een onevenwicht tussen het aantal geïnterneerden met een verstandelijke handicap en het aantal van hen dat begeleiding krijgt van een

dienst die door het VAPH erkend is. Het lijkt aangegeven dat het aanbod van zowel ambulante als residentiële diensten door het VAPH uitgebreid wordt. Zowel in de ambulante als de residentiële projecten wordt in Vlaanderen uitgesproken agogisch gewerkt met de doelgroep: persoonlijke ontwikkeling en groei staan centraal. Dit terwijl het behandelingsaanbod dat in de internationale literatuur wordt aangetroffen sterk (cognitief) gedragstherapeutisch georiënteerd is. Hier kan Vlaanderen een voortrekkersrol spelen. De onderzoekers volgen ook de vaststelling dat er meer geïnvesteerd moet worden in vorming en bijscholing van begeleiders. Ook botsen de projecten soms op de beperkingen van de VAPH-regelgeving.

SAMENWERKING WELZIJN EN JUSTITIE

De onderzoekers zijn van mening dat de VAPH-organisaties sterker zouden moeten inzetten op preventie. Sneller gespecialiseerde opvang bieden kan voorkomen dat mensen met ernstige gedrags- of psychische problemen pas begeleid worden nadat ze een delict gepleegd hebben.

Geïnterneerden stromen moeilijk door naar geschikte woon-, werk- of begeleidingsvormen. Voorzieningen in de gehandicaptenzorg zijn niet altijd bereid of in staat om mensen uit deze doelgroep op te vangen. Er is nood aan een specifiek aanbod voor de doelgroep, maar tevens moeten voorzieningen gestimuleerd worden om hierbij een inspanning te leveren. De projecten ondervinden vooral een tekort aan beleidssamenwerking tussen gehandicaptenzorg, geestelijke gezondheidszorg en justitie. De onderzoekers stellen onder meer voor om de effecten van beleidsvernieuwingen op te volgen en welzijnszorg en justitie beter op elkaar af te stemmen, zowel in het beleid als op de werkvloer zelf."

Geïnterneerden met verstandelijke handicap	
Wegens inbreuk tegen	Aantal
Openbare zeden	70
Eigendommen	64
Personen	51
Openbare zeden + Personen	41
Personen + Eigendommen	37

- ▶ *Bea Maes, Johan Goethals & Sarah Verlinden, Personen met een verstandelijke handicap onderhevig aan een interneringsmaatregel, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Leuven, 2009*
- ▶ www.steunpuntwvg.be
- ▶ *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*

Weliswaar.be

UITNEEMBAAR DOSSIER BIJ WELISWAAR 88 - JUNI-JULI 2009

DOSSIER Armoede en leren

De huidige crisis zorgt ervoor dat meer mensen, al dan niet tijdelijk, in armoede terechtkomen. Voor hen is het vechten en wachten op betere tijden. Maar hoe leer je generatiearmen ontsnappen uit de vicieuze armoedecirkel? Leerprojecten, zowel voor armen als voor hulpverleners, blijken een probaat middel tegen armoede.

Illustratie Nora Theys

Armoedebestrijding bij kinderen

Weg met de voorschoolse achterstand

Schoolachterstand Kinderen zo jong mogelijk naar school sturen is een van de belangrijke mogelijkheden om aan een leven in armoede te ontsnappen. Professor Jan Vranken laat daarover geen twijfel bestaan. “In een arme thuisomgeving krijgen kinderen niet genoeg prikkels om zich intellectueel en sociaal te ontwikkelen. Al voor ze naar school gaan, lopen ze een leerachterstand op.”

Tekst Nico Krols | Illustratie Nora Theys | Foto Jan Locus

De ontwikkelingskansen van een kind worden al in het eerste levensjaar bepaald. Jan Vranken is coördinator van het onderzoekscentrum Oases (Universiteit Antwerpen): “Een impulsarme omgeving leidt tot een minder ontwikkelde hersenstructuur die haast niet meer goed te maken is. Leven in een gedepriveerde leeromgeving verzwakt het mentale en intellectuele vermogen. Helaas komt die deprivatie ongewild, maar vaak voor bij arme gezinnen.” De levensomstandigheden van de arme kinderen zijn de oorzaak van hun ontwikkelingsachterstand. Slechte en te kleine woonsten, schulden, huiselijke conflicten, de dreiging van plaatsing wanneer het de ouders te veel wordt: meer aandacht voor de voorschoolse behoefte is geen overbodige luxe. Veel arme kinderen komen te laat of niet in de kinderopvang of het kleuteronderwijs terecht. En daarna belanden ze makkelijk in het buitengewoon onderwijs, omdat men in het onderwijs te weinig af weet van hun thuissituatie en armoede in het algemeen.

ACHTERSTAND VAN BIJ DE GEBOORTE

De structurele capaciteiten van de menselijke hersenen worden nog voor het derde levensjaar vastgelegd. Belangrijk is dat baby's door hun ouders en omgeving gestimuleerd worden om te ontdekken en te leren. Bij arme gezinnen lukt dat vaak niet omdat de ouders andere zorgen aan hun hoofd hebben. Er is weinig interactie en als die er is, is ze eenzijdig. Vaak blijft het contact beperkt tot de bevelen van de ouders. Een armoedeomgeving kent ook minder verscheidenheid dan andere sociale milieus. De school lijkt een reddingsboei. Maar moeten kinderen dan nog vóór de kleuter-

leeftijd naar school? “Dat lijkt mij een aannemelijke mogelijkheid”, beaamt Vranken. “Je zou ouders het eerste jaar na de bevalling kunnen vrijstellen van werk om het kind op te voeden, maar daarmee los je in een arm gezin niets op. Een kind moet zo snel mogelijk met andere omgevingen kennismaken. Het heeft evenzeer nood aan de geborgenheid van het gezin als aan impulsen van buitenaf. Laat me duidelijk zijn: álle kinderen, uit welk milieu dan ook, moeten uit verschillende hoeken stimuli krijgen. Maar voor kinderen uit generatiearmoede geldt dat a fortiori!”

DE GOUDEN LEERJAREN

Zodra een kind uit een arm milieu in het kleuterklasje begint, moet het zijn leeftijdgenootjes al bijbenen. Leren begint dus niet zodra een kind zes wordt en naar de basisschool gaat. Het eigenlijke leervermogen wordt voorbereid tot een kind 2,5 jaar is. Dat leervermogen stelt een kind in staat leerstof te absorberen.

Jan Vranken: “Al decennia geleden schreef Jacques Servan-Schreiber in zijn toen ophefmakende ‘Le défi américain’ over de eerste levensjaren als ‘l’âge d’or de l’éducation’. Wat toen een sterk aanvoelen was, wordt nu wetenschappelijk bevestigd. Niet toevallig vormde dat in de VS in 1969 de basis van een tv-programma dat mee de armoede moest bestrijden. *Sesamstraat* moest de leerachterstand van kinderen in arme wijken wegwerken. Van arme kinderen werd gedacht dat ze de hele dag voor tv zaten omdat de kleuterschool te duur was.”

Recent internationaal wetenschappelijk onderzoek, onder meer met hersenscans, maakt duidelijk dat de hersenen bij kinderen jonger dan 6 jaar het sterkste potentieel hebben om zich aan te passen. Als een jong kind niet gestimuleerd wordt door het toe te spreken, te knuffelen of intellectueel uit te dagen worden zones in de hersenen niet geprikkeld en ontwikkelen ze zich niet. Hersenen kunnen op jonge leeftijd ook competenties verliezen, bijvoorbeeld bij langdurige stress. Ouders die niet met hun kinderen bezig zijn, zijn dus gebaat met opvoedingsondersteuning.

STEЕК HET NIET OP HET SLACHTOFFER

Volwassenen die in armoede leven wordt vaak verweten dat ze het zelf gezocht hebben. Kan je dat ook over hun kinderen zeggen? Zij lopen grote kans om die armoede op hun beurt door te geven aan hun kinderen. Vranken: “Je kan volwassenen uiteraard evenmin verwijten dat ze opgegroeid en opgevoed zijn in een omgeving met onvoldoende middelen. Maar beleidsmatig lijkt het me alleszins nuttig en nodig te focussen op kinderen. Daar ligt de kiem van de armoede. Maar als je kinderen wil

helpen, moet je wel hun ouders en omgeving meer kansen geven. Dat kan door opvoedingsondersteuning, het verbeteren van woningen, het verkleinen van ziekterisico’s, het participeren aan culturele activiteiten. Je ontkomt dus niet aan het totaalplaatje om armoede te bestrijden, ook niet als je focust op kinderen.”

Jan Vranken: “Een kind moet zo snel mogelijk met andere omgevingen kennismaken.”

► In het Pact 2020, dat in het kader van Vlaanderen in Actie werd opgesteld, staat onder meer dat het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt, gehalveerd moet zijn. Laaggeletterdheid moet omlaag naar 3%. Vlaanderen moet in 2020 de Europese voortrekker zijn in armoedebestrijding. www.vlaandereninactie.be

- Het Jaarboek Armoede 2009 dat in december verschijnt, wijdt zijn tweede deel aan de Europese dimensie van de armoedeproblematiek. In 2010 doen zich twee belangrijke events voor: tijdens de tweede helft van het Europees Jaar tegen de Armoede is België covoorzitter van de EU. De topprioriteit voor de EU én voor België is kinderarmoede. Over kinderarmoede staat dus heel wat op stapel. Een stand van zaken is te volgen op www.armoedebestrijding.be
- Oases (Centrum Ongelijkheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad) is een onderzoekseenheid van de Universiteit Antwerpen onder leiding van professor dr. Jan Vranken. www.oases.be
- Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Armoede In-Zicht

Armoede In-Zicht is een project van Welzijnszorg vzw en van het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

Omdat armoede vaak verborgen blijft en weinig

mensen goed over armoede geïnformeerd zijn, ontstaan vooroordelen over mensen die in armoede leven. Die vooroordelen zorgen ervoor dat mensen in armoede uitgesloten worden, wat dan weer hun participatie aan de samenleving bemoeilijkt. Zo komt het dat zij ook te weinig kennis hebben van de werking van de diensten waarmee ze geconfronteerd worden of waarop ze een beroep kunnen doen.

Armoede In-Zicht wil door interactieve vorming het inzicht in armoede vergroten bij organisaties en instanties die mensen in armoede willen bereiken. Een ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting, en de praktijkvoorbeelden van cursisten geven inzicht in het ontstaan van vooroordelen en hoe dit alles het eigen handelen bepaalt.

Het project Armoede In-Zicht wordt ondersteund door de Vlaamse overheid en Cera en onderhoudt onder meer een onlinedatabank voor wie actief is in een organisatie, een school, een instelling.

► www.armoede-in-zicht.be

Ik ben Iemand/Niemand

Armoede treft 1 op 10 gezinnen en toch is het een verborgen fenomeen. In het boek *Ik ben Iemand/Niemand* vertellen schrijver Guy Didelez en hulpverlener Lieven De Pril het verhaal van Emilie en haar gezin. *Weliswaar* deelt 5 exemplaren uit.

“Vorig jaar werd ik ziek: een beginnende longontsteking. Ik ben nog niet volledig genezen. Volgens de dokter had ik een chronisch vitaminedeficiëntie. In die periode overleefde ik van diepvriesfrietten omdat het goedkoop is en de maag vult. De dokter zegt dat ik minder vet en zout moet eten. Ik wil graag gezond eten, maar dat is veel duurder.”

Emilie doet in *Ik ben Iemand/Niemand* haar 31 levensjaren uit de doeken. Ze vertelt over haar turbulente school- en liefdesleven, maar vooral over hoe het is te leven in generatiearmoede in een welvaartsmaatschappij. Schrijver Guy Didelez werkte samen met Lieven De Pril, die professioneel en vrijwillig actief is bij Welzijnszorg – Armoede Uitsluiten en Welzijnsschakels, een vereniging waar armen het woord nemen. Hij bouwde door dit werk met veel arme gezinnen vriendschappen op. De Pril ging op de vraag in van een van de gezinnen om hun levensverhaal uit te schrijven. Het is exemplarisch voor het leven van veel andere mensen die ‘generatie-arm’ zijn. Op www.ikbeniemandniemand.be vind je interviews met de hoofdfiguren van het boek en achtergrondinformatie. Er is een vormingspakket in de maak voor

onderwijs en hulpverlening, gericht op groepen of verenigingen van mensen in armoede. Door de steun van de Vlaamse overheid kunnen mensen in armoede het boek voor 2 euro kopen via het Vlaamse Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen.

► *Guy Didelez en Lieven De Pril, Ik ben Iemand/Niemand, Manteau, 2009, 398 p., ISBN 978 90 223 2342 7. 18,95 euro*

De eerste 5 lezers die vanaf 15 juni een mail m.v.v. 'Iemand/Niemand' sturen naar info@weliswaar.be krijgen een exemplaar toegestuurd.

Armoedebestrijding is Vlaamse topprioriteit

“Als we een Vlaamse topsamenleving in Europa ambiëren moeten we de aandacht en middelen richten op het terugdringen van armoede en sociale uitsluiting.”

Dat is wat minister-president Kris Peeters zei tijdens een atelier over armoedebestrijding en sociale uitsluiting in Neder-over-Heembeek op 27 april 2009. In het kader van ‘Vlaanderen in Actie’ (ViA), het toekomstpact van de Vlaamse regering, moet elk Vlaams gezin een inkomen hebben dat de Europese armoededrempel bereikt. Ook moet het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt met de helft naar beneden. Momenteel leeft 11% van de Vlamingen onder de armoedegrens (700.000 Vlamingen). Volgens de minister-president is de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting de topprioriteit. ViA is het project om van Vlaanderen tegen 2020 een Europese topregio te maken.

► www.vlaandereninactie.be

Federale Prijs voor Armoedebestrijding

Dit jaar werd voor het eerst de Federale Prijs voor Armoedebestrijding uitgereikt. Drie laureaten – uit elk gewest één – krijgen een promofilmpje voor hun project en een financiële tegemoetkoming van 10.000 euro.

Wijkgezondheidscentrum 't Spoor uit Borgerhout werd de Vlaamse laureaat. Mensen met een laag inkomen kunnen er terecht voor verpleegkundige zorgen en huisartsconsultaties. Door hun forfaitair betaalsysteem hoeft de patiënt niet te betalen voor consultaties. De zorgverleners letten bij het voorschrijven van medicatie ook op de prijs. Het centrum doet ook aan preventie in verband met diabetes, kanker, stoppen met roken... De Federale Prijs voor Armoedebestrijding zal vanaf nu jaarlijks uitgereikt worden en hoopt hiermee andere initiatiefnemers te inspireren en aan te moedigen.

► www.mi-is.be

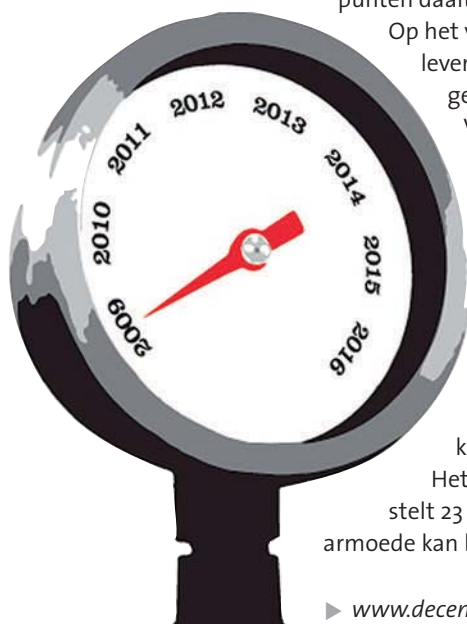
Armoedebaarometer geeft zwaar weer aan

Decenniumdoelen 2017, een samenwerkingsverband van 9 organisaties en sociale bewegingen, wil de leefsituatie van mensen in armoede structureel verbeteren. De organisaties ontwikkelden een armoedebaarometer die de evolutie op 6 domeinen meet.

In 2008 stelde Decenniumdoelen de nulmeting voor. Dit jaar stelt de organisatie tot haar spijt vast dat er weinig of geen vooruitgang geboekt is. Op bepaalde punten daalt de barometer zelfs onder nul.

Op het vlak van gezondheid, inkomen, samenleven en onderwijs is de situatie status-quo gebleven of er lichtjes op achteruitgegaan. Voor de domeinen werken en wonen stijgt de barometer. De werkloosheidsgraad daalde van 5 naar 4,4%. Deze daling is relatief, aangezien de gevolgen van de crisis nog niet in de barometer zijn opgenomen. Het aantal huurwoningen nam toe met 2.613 eenheden. Volgens Decenniumdoelen speelt het mattheuseffect nog steeds en legt het huidige beleid te veel nadruk op gelijke kansen in plaats van op gelijke uitkomsten. Het memorandum 'Geef armoede geen kans' stelt 23 beleidsmaatregelen voor waarmee armoede kan bestreden worden.

► www.decenniumdoelen.be

Budget Survival Kids

Jongeren die op eigen benen komen te staan en voor het eerst zelfstandig financiële beslissingen moeten nemen, zijn kwetsbaar voor schuldenlast. Het Vlaams Centrum Schuldbeïndeling kreeg van de Vlaamse overheid een subsidie voor de ontwikkeling van een preventieproject.

Een campagne wil jongeren bewustmaken van het gevaar van krediet en leningen. Jonge mensen met schuldovertlast ontwierpen zelf mee de campagne: een affiche ('No more credit, game over'), een dvd en een website. Hun ervaringen en getuigenissen werden bovendien gebundeld in een brochure voor hulpverleners. Het pakket werd bezorgd aan alle erkende instellingen voor schuldbemiddeling en diensten binnen het jeugdwerk en de bijzondere jeugdzorg.

► www.budgetsurvivalkids.be

De digitale kloof en sociale uitsluiting

De nieuwe e-mancipatie

Digitaal analfabetisme Tegenwoordig kunnen we ons geen leven zonder computer voorstellen. Studenten of leerlingen kunnen hun taken niet meer maken zonder. Ook uit de werkomgeving is de computer niet meer weg te denken. Maar wat als je geen computer hebt? Of als je niet weet hoe je ermee moet werken?

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustratie Nora Theys | Cartoon Ief Claessen

Deel uitmaken van een buurt of netwerk – virtueel of reëel – is de beste manier om uitsluiting te voorkomen.

Jarenlang gaapte er een digitale kloof tussen mensen met een pc en mensen die er geen hadden. Intussen heeft zowat iedereen een pc. Het wordt duidelijk dat er een nieuwe digitale kloof ontstaat, eentje tussen mensen die met de computer kunnen werken en de digibeten – de digitale analfabeten. Toegang hebben tot een computer en het internet is niet voldoende. Je moet de digitale vaardigheden hebben om voordeel te halen uit het computergebruik. In de eerste plaats moet je weten hoe je de computer aanzet en bedient.

Je moet ook in staat zijn om de juiste informatie te vinden en kritisch te evalueren. Tot slot moet je die gevonden informatie op de juiste manier kunnen gebruiken in je dagelijkse leven. Al die competenties hangen samen met de klassieke geletterdheid. Meer dan 1 op 7 volwassen Vlamingen kan onvoldoende lezen of schrijven om naar behoren te kunnen functioneren. Ook in Brussel en Wallonië is de laaggeletterdheid relatief hoog. Alfabetisering is een permanente zorg. Zowel in Wallonië als in Vlaanderen zijn er ook netwerken van openbare ruimtes die computergebruik voor iedereen mogelijk maken, met de nodige begeleiding. Deze ruimtes worden ingericht in een bibliotheek, een ontmoetingscentrum of een OCMW. Het project Digidak is hier een prima voorbeeld van (www.digidak.be).

GEBREK AAN TOEGANG

Périne Brotcorne van het Centre de recherche Travail & Technologies van de Fondation Travail-Université in Namen deed 10 maanden lang veldonderzoek naar de digitale kloof van de tweede generatie. Uit onderzoek bleek dat mensen die regelmatig een openbare computerruimte bezochten zich sociaal geherwaardeerd voelden. Wie een periode van sociale isolatie achter de rug had, begon zich dankzij de computerruimte beter te voelen. Volgens Brotcorne moet de focus liggen op de gevolgen van het gebrek aan toegang, niet op de toegang tot computers op zich. Wie geen toegang heeft tot computergebruik heeft het in deze tijd een pak moeilijker om werk te zoeken, te communiceren met vrienden of deel uit te maken van een sociaal netwerk. Brotcorne wijst er wel op dat het inrichten van openbare computerruimtes alleen niet volstaat. De ongelijkheden die de digitale kloof veroorzaken, moeten mee aangepakt worden.

GEEN KLASSIEKE TWEEDELING

Benedict Wydooghe is docent ICT, bronnen en e-cultuur aan de Katholieke Hogeschool Zuid-West-

Vlaanderen (KATHO). Volgens hem is de metafoor van de digitale kloof achterhaald. De term suggereert een statische ongelijkheid, maar de kloof loopt niet samen met de bestaande sociale ongelijkheid die bepaald wordt door klasse, sekse, leeftijd en etniciteit. Er zijn verschillende ongelijkheden die duiden op verschillende digitale noden. De ongelijkheid is ook niet zomaar op te lossen door specialisten die hun kennis van de ene kant van de kloof naar de andere kant overdragen. Wydooghe vergelijkt surfen op internet met de verkenning van een buurt of een stad. Met een kind ga je spelen in een parkje, senioren geef je het stadsplan en de uren van het openbaar vervoer, jongeren leer je beleefd te zijn en niet zomaar van iedereen een lift te aanvaarden. Kortom, je brengt sociale vaardigheden bij. Deel uitmaken van een buurt of netwerk – zowel reëel als virtueel – is de beste manier om uitsluiting te voorkomen. De discussie gaat dan niet langer over

DRIE ACTIES OM DE DIGITALE KLOOF TE BESTRIJDEN

Deze voorstellen werden geformuleerd door het Vlaams Steunpunt Nieuwe Geletterdheid en de Strategische Projectenorganisatie Kempen (SPK).

Sociaal internettarief

De materiële toegang tot digitale media is de laatste jaren fel verbeterd. Verschillende projecten boden goedkope computers en software aan voor kansarmen en organisaties die met kansengroepen werken. Voor velen blijft een internetaansluiting echter duur. Toegang tot het internet is nodig om stigmatisering te vermijden en zelfredzaamheid te bevorderen. Daarom moet er een sociaal internettarief moeten komen, naar analogie met een sociaal elektriciteits-tarief.

Meer openbare computerruimtes

Een eigen computer met internetaansluiting volstaat niet om de digitale kloof te dichten. Kansengroepen hebben hulp nodig om een pc te leren gebruiken. Openbare computerruimtes zijn laagdrempelige initiatieven die een opstap kunnen vormen naar een meer formele computercursus. Digidak is een voorbeeld van een openbare computerruimte: www.digidak.be.

Sensibiliseren en ondersteuning van organisaties in het gebruik van ICT

Door ICT te integreren in concrete activiteiten die aansluiten bij hun interesse leren kansengroepen op een laagdrempelige manier de digitale mogelijkheden kennen. Als die acties van een vertrouwenspersoon in een van de organisaties voor kansarmen komen, wordt dit aanbod door de doelgroep makkelijker aanvaard.

► Lees meer op www.digitaleweek2009.be

gelijkheid en toegang voor iedereen, maar over diversiteit, vaardigheden en hoe je met die vaardigheden het internet kan gebruiken op een manier die waardevol is voor je situatie. Het debat verschuift van 'dichten van de digitale kloof' naar het zoeken van een multidimensionale oplossing voor een multidimensionaal probleem. Er is nood aan emancipatie, aan een methodiek die inspeelt op individuele behoeften en de leefwereld van de doelgroepen en organisaties.

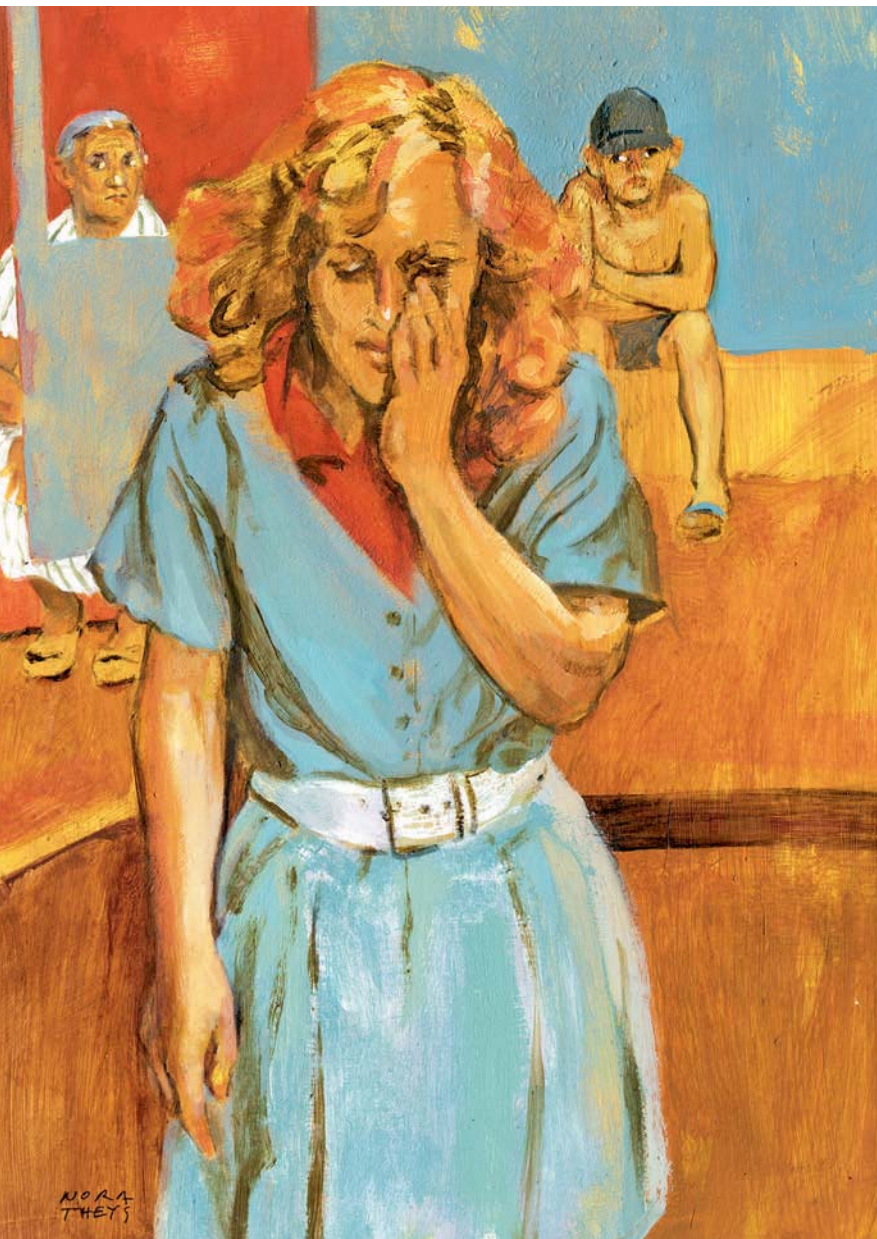
- Vlaams Steunpunt Nieuwe Geletterdheid: www.vsng.be
- Centre de recherche Travail & Technologies: www.ftu-namur.org
- Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Armen grijpen hun kans

Leren om te leven

Basiseducatie Om mee te draaien in een steeds complexer wordende samenleving heb je een aantal basisvaardigheden nodig: lezen, rekenen, voor jezelf opkomen. Niet iedereen slaagt erin die vaardigheden te leren op school. Centra voor basiseducatie helpen volwassenen die kansen hebben gemist.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustraties Nora Theys | Foto Jan Locus

“Leren gebeurt bewust en onbewust, bedoeld en onbedoeld, georganiseerd en niet georganiseerd, altijd en overal, alleen en samen met anderen.” Zo wordt leren gedefinieerd in het *Doeboek* dat opgesteld is door de centra voor basiseducatie en organisaties die werken met mensen in armoede. Mensen die een probleem hebben en op zoek gaan naar een oplossing leren iets bij. En wie een oplossing zoekt voor een probleem uit het dagelijkse leven, is vanzelf geëngageerd en gemotiveerd om iets bij te leren. Het betekent dus niet noodzakelijk dat je les moet volgen in een school. Soms wekken leermomenten uit het dagelijkse leven wel de interesse om een cursus te volgen. Organisaties merken dat mensen in armoede vragende partij zijn voor cursussen waarin ze leren hoe ze deel kunnen uitmaken van de samenleving. De centra voor basiseducatie bieden een antwoord op deze vraag.

DREMPELS

Toch durven heel wat mensen de stap naar deze centra niet te zetten. De combinatie van de complexe situatie van kansarmen en de manier waarop basiseducatie is georganiseerd, zorgt voor heel wat drempels. Mensen in armoede leven van dag tot dag en willen zo snel mogelijk beginnen als ze zich inschrijven voor een cursus. Lange wachttijden fnuiken de motivatie. Veel mensen in armoede hebben negatieve ervaringen overgehouden aan hun schooltijd. Om een opleiding te volgen moet je soms verre verplaatsingen maken en dat is moeilijk als je geen auto hebt. Bussen en treinen houden geen rekening met het begin- en einduur van de lessen en zijn ook duur. Mensen in armoede hebben vaak een laag zelfbeeld, zijn bang om te mislukken en schamen zich. De meeste cursussen bieden geen maatwerk en sluiten niet altijd aan bij wat nodig en nuttig is voor mensen in armoede. Voor sommige mensen

ZEKER VAN MEZELF

Guido en Lutje waren al een tijdje vaste bezoekers van inloopcentrum Den Durpel in Sint-Niklaas toen ze hoorden over de cursus *Zeker van mezelf*. Deze cursus werd door Leerpunt Waas en Dender georganiseerd op vraag van en in samenwerking met Den Durpel. In overleg met beide organisaties werd een deel van de cursus op maat van de deelnemers aangepast. Doel van de cursus was de deelnemers meer weerbaar maken in de dagelijkse communicatie met anderen thuis, op het werk en in de school van de kinderen.

Guido's garage ging ongeveer 10 jaar geleden failliet. Met zijn eenmanszaak kon hij niet langer opboksen tegen de grote garageketens. Een half jaar lang leefde hij op straat met zijn gezin. Omdat ze geen officieel adres hadden, konden ze geen sociale steun krijgen. Maar Guido liet het hoofd niet hangen. "De vraag was: blijven we in de goot liggen of gaan we wroeten om eruit te geraken?", vertelt hij. "Het werd de tweede optie. Met de hulp van een goede vriend geraakten we aan een huurwoning. Dan heb ik een tijdje van een leefloon geleefd en nu ben ik al een aantal jaren met pensioen. Ik ben tevreden. We hebben het niet breed, maar we hebben geen schulden meer."

Lutje zit al een tijd in een vechtscheiding. Ze heeft twee dochters, van 5 en 10 jaar. Tot het moment dat ze trouwde, sprak haar moeder altijd in haar plaats. Na haar huwelijk nam haar man die rol over. Nu pas leert ze voor zichzelf opkomen. "Bij mij was de vraag: blijf ik in mijn schulp kruipen of kom ik eruit?" Ze beantwoordt de vraag zelf: "Ook al kan ik het niet goed uitleggen, toch probeer ik en hoop ik dat ze luisteren. Want wie het goed kan uitleggen, heeft meestal de bovenhand." De cursus heeft haar veranderd, dat merkt ze zelf. "Vroeger was ik het brave meisje dat altijd ja knikte. Nu neem ik zelf het heft in handen en kom ik voor mezelf op. Die houding probeer ik nu ook aan mijn kinderen door te geven."

Door te knokken voor zijn gezin leerde Guido voor zichzelf opkomen. Toch vond hij het nog interessant om de cursus te volgen. Zo leerde hij dat het niet volstaat om te durven spreken, maar dat je ook moet kunnen luisteren. Guido heeft zijn medecursisten zien veranderen: "Je helpt mensen niet door alles in hun plaats te doen. Leer hen zichzelf helpen. Dat geldt ook voor kinderen. Als je hen alles geeft wat ze willen, dan gaan ze denken dat alles hen in de schoot geworpen wordt zonder dat ze er zelf iets voor moeten doen. Als je iemand blijft helpen, blijft die persoon een bodemloos vat. Je moet iemand een bodem geven waar hij zelf iets op kan bouwen. Zo wordt hij zelfstandig en niet langer afhankelijk van anderen. De cursus *Zeker van mezelf* is perfect om mensen die bodem te geven."

Willen Lutje en Guido met de kennis die ze opgedaan hebben nu een nieuwe stap in hun leven zetten? Guido is al met pensioen, dus werk zoeken is niet meer aan hem besteed. Desondanks heeft hij zijn handen vol met vrijwilligerswerk en vergaderingen van het Lokaal Overlegplatform dat ijvert voor gelijke onderwijskansen voor alle leerlingen. Ook Lutjes agenda is goed volgeboekt. Ze zorgt voor haar twee dochters, gaat wekelijks naar moedergroepen waar gepraat wordt over opvoeding, houdt twee keer per week als vrijwilliger het internetlokaal van het opvangcentrum van het Rode Kruis open en zorgt mee voor de bediening in ontmoetingscentrum *Zig Zag*.

De smaak van het leren hebben ze zeker te pakken. Ze zijn alvast begonnen aan een volgende cursus, over stress en gezondheid. Want leren doe je immers levenslang, of het nu in een cursus is of van het leven zelf.

Ex-garagist Guido zit naast lotgenoot Lutje: "De vraag was: blijven we in de goot liggen of gaan we wroeten om eruit te geraken?"

in armoede is het moeilijk zich langdurig te engageren. Omwille van slechte levensomstandigheden zijn ze vaker ziek. Bij een cursus zijn er veel onbekenden aanwezig, terwijl mensen in armoede zich veiliger voelen in een groep waar ze al anderen kennen.

En ze weten vaak ook niet van het bestaan van basiseducatie af. Het gebeurt dat zij die zo'n cursus het hardst nodig hebben het snelst afhaken. Het Strategisch Plan Geletterdheid Verhogen van de Vlaamse Regering gaf de centra voor basis-

“Mensen hebben een bodem nodig waar ze zelf op kunnen bouwen. Een basiscursus is perfect om mensen die bodem te geven.”

educatie de opdracht om te onderzoeken hoe er meer kansarmen kunnen worden bereikt met cursussen voor laaggeschoolde volwassenen. Alleen maar praten over drempels is onvoldoende en zorgt voor frustratie. Belangrijker is om de samenwerking tussen centra voor basiseducatie en verenigingen die werken met mensen in armoede te steunen en te verstevigen. De centra hebben de verenigingen nodig om mensen samen te brengen en samen te houden. Zo wordt de toegang tot de doelgroep eenvoudiger en kan de basiseducatie zowel methodisch als

inhoudelijk op het juiste spoor gebracht worden. Hoe de centra voor basiseducatie en armenverenigingen kunnen samenwerken, wordt uitgebreid beschreven in het *Doeboek*.

GOEDE PRAKTIJKEN

Het *Doeboek* verzamelt dus ook voorbeelden van cursussen waarbij de samenwerking tussen de centra voor basiseducatie en armenverenigingen goed verloopt. De Werkgroep Onderwijs, een samenwerking tussen Leerpunt Gent-Meetjesland-Leieland en De Zuidpoort in Gent, begon in 2006 en eindigt haar werkzaamheden in de loop van dit jaar. De werkgroep verzamelt informatie over de positie van kansarme ouders in het onderwijs. Op basis daarvan worden er onder meer powerpointpresentaties gemaakt die kansarme ouders kunnen gebruiken wanneer ze over hun situatie getuigen in scholen. Daarnaast werkt de groep aan een documentaire waarin getuigen en de verschillende partners aan het woord komen. Sommige scholen doen inspanningen om kansarmoede te bestrijden en ook die worden in de documentaire in de verf gezet. Hetzelfde Leerpunt werkte samen met Wijkcentrum De Kring in Eeklo om *De Redakse* samen te stellen: een krantje waarin de bezoekers van het wijkcentrum berichten over de gebeurtenissen in hun ontmoetingscentrum. *De Redakse* wordt samen met het stedelijke informatieblad verdeeld. Het project *Zonderstroom* leert de cursisten omgaan met facturen, energieleveranciers en energiebesparende maatregelen. Het *Doeboek* lijst nog een aantal inspirerende voorbeelden op van cursussen en werkgroepen over reizen, opvoeding, communicatie en Nederlands als tweede taal. Als afsluiter worden de verschillende stappen beschreven die de samenwerkende organisaties kunnen nemen tijdens het organiseren van een cursus.

- ▶ Centra voor basiseducatie: www.basiseducatie.be
- ▶ Het *Doeboek* Recht op Leren kan je downloaden op www.rechtopleeren.be. Je kan het ook aanvragen via info@ocb-vzw.be of 09 233 21 00
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

De werken van... Else Van der Straten

Foto Stephan Vanfleteren

Akabe staat voor 'Anders Kan Best'. Bij Akabe zijn scouts met en zonder handicap welkom. Else werd 6 jaar geleden leidster van de groep in Edegem. "Deze kinderen en jongeren vragen meer zorg. Je moet aan hun medicatie denken. Op kamp hebben ze hulp nodig bij het douchen. Maar ze zijn ook spontaner. Ze gaan sneller mee in gekke ideeën. We leggen zo weinig mogelijk nadruk op de handicap. Net als andere scouts gaan we gewoon met de tent op kamp, op een *patattenveld*. Dat betekent soms trekken en sleuren aan de rolstoelen, maar ook dat heeft z'n charmes. Ik zie Akabe zeker niet als vrijwilligerswerk. Het is mijn hobby. Het doel is zoveel mogelijk plezier te maken."

► www.akabe.be

Het woonzorgdecreet in de praktijk

De zorgende kracht van een rijhuis

Project “Heel de dag voor de stoof zitten, maakt je oud”, een uitspraak die de situatie van heel wat zorgbehoevenden kenmerkt. Maar wat doe je eraan? Het project Collectieve Autonome Dagopvang (CADO) biedt een mogelijke oplossing.

Tekst Goele Geeraert | Foto's Bob Van Mol

Een zonovergoten vrijdagmiddag. Een witte tent en bloemetjes op de tuintafel. Feest in de Eigenaarsstraat 45 in Vosselaar. Op het eerste gezicht is dit een gewoon huis in de rij, maar wie even verder loopt, wordt warm onthaald door Chris Leys, coördinator van het CADO-proefproject. Het concept voor CADO, voluit Collectieve Autonome Dagopvang, werd mee uitgedacht door Vlaams parlementslid Tinne Rombouts en Eric Nijsmans van Welzijnzorg Kempen.

Anders dan de dienstencentra en de dagverzorgingscentra sluit CADO aan bij de bestaande thuisdiensten.

Chris brengt het idee samen met haar team van drie verzorgsters en twee poetsvrouwen in de praktijk. CADO is gegroeid uit een

aantal vaststellingen: het financieel-economische plaatje van de vergrijzing, de handen die de zorg te kort zal komen, de vereenzaming van veel oudere mensen, de zware last op de schouders van mantelzorgers en het drempelverlagende effect van een gewoon huis in de straat. Anders dan de dienstencentra waar geen rechtstreekse zorg wordt verstrekt, en de dagverzorgingscentra, die zich vooral op zwaar zorgbehoevenden richten, sluit CADO aan bij de bestaande thuisdiensten.

Chris Leys: “We zijn een dagopvang gericht op zorgbehoevende mensen die ook voor gezinszorg in aanmerking komen.”

AAN DE STRIJK

Chris en de verzorgsters Annick, Ilse en Hilde verwelkomen hun bezoekers van maandag tot donderdag tussen 8.45 uur 's morgens en 16.15 uur 's avonds, en vrijdag vanaf 12.45 uur. Naargelang de persoonlijke interesse van de mensen worden dagelijks activiteiten gepland.

Chris Leys: “We zoeken naar een individuele aanpak die tegelijk past in de groep.” Er wordt al eens cake gebakken of een liedje gezongen. Wie wil, kan zelfs mee aan de strijk. Bij goed weer staat er steeds een wandeling op het programma en elke middag zetten we samen de tafel klaar en eten we samen. “Op het eerste gezicht lijkt dat allemaal eenvoudig, maar voor de verzorgsters is dit werk mentaal best zwaar. De meeste van onze klanten dementeren. Ze vertellen inhoudsloze dingen en ze herhalen die soms in honderdvoud. Het is niet eenvoudig om met hen te communiceren.” Maar daarin schuilt volgens Chris juist de meerwaarde van het project. “Mensen die problemen hebben met sociaal contact bloeien weer open. Bovendien wordt de mantelzorgster een stuk ontlast.”

Tinne Rombouts (Vlaams volksvertegenwoordiger) en onderzoekscoördinator Lieven de Maesschalk: “CADO is bij de basis ontstaan, gedragen door mensen uit de praktijk.”

Chris Leys (coördinator CADO): "Iedereen binnen het OCMW heeft hier mee zijn schouders onder gezet."

EEN GERUST HART

Marleen en Greta beamen Chris' woorden. Sinds de opening van CADO komt mama Maria hier elke dag naartoe. "Wij doen veel zelf, maar dit is toch een grote verlichting. Vroeger vroegen we ons de hele dag af wat *ons moe* aan het doen was. Zat ze binnen voor de tv of stond ze weer op straat? Nu zetten we haar 's morgens af en vertrekken we met een gerust hart. We weten dat ze het hier goed stelt en zich amuseert." Maria knikt: "Door heel de dag voor de stoof te zitten, werd ik gewoon een oude moeder. Ik wist ook niet waar ik heen kon gaan."

Ook voor Piet en Maria was CADO welkom. Piet: "Elke donderdagnamiddag komt Maria naar hier. Dan kan ik eens gaan wandelen zonder me zorgen te moeten maken."

Beide Maria's leerden CADO via de poetsvrouw kennen. Chris Leys: "Iedereen bij het OCMW heeft zijn schouders hier mee onder gezet, van de administratie en de sociale dienst tot de poetsvrouwen en de verzorgsters. Zo raakte het nieuws dat we gingen starten snel bij de doelgroep verspreid. Verder hebben we ook een infoavond georganiseerd,

werden er folders verspreid en advertenties in lokale bladen geplaatst."

MEEST BEHOEFTIG, MINST BEGUNSTIGD

Vooraleer iemand naar de dagopvang komt, is er een grondig intakegesprek met Chris Leys. "Dan toetsen we onder meer de gezondheidstoestand, het inkomen en de zelfredzaamheid van de kandidaat, alsook de

Annick Verbreuken (verzorgster) en Maria Wijnants (bezoekster). CADO zoekt naar een individuele aanpak die past in de groep.

Maria Wijnants (bezoekster CADO) en dochters Greta en Marleen op de achtergrond: "Voor ons is CADO een grote verlichting."

draagkracht van de mantelzorg. Bedoeling van de intake is om de meest behoeftige en de minst begunstigde mensen te traceren. Voor die groep willen wij er zijn."

Het huis is nog niet volzet, maar het begint er wel aardig op te lijken. Momenteel komen tijdens de week een elftal mensen een of meerdere dagen langs. "We zien dat vooral personen met dementie

bij ons aankloppen, wat vragen over onze doelgroep oproept. Moeten we ons op dementerenden richten? Is het aangewezen om met deelgroepen te werken? Hoe profileren

we ons best? We merken ook dat de namiddagen drukker bezet zijn dan de ochtenden. Wijst dat op een vraag om meer activiteiten later op de dag te programmeren? Moeten we misschien in ploegen werken?" Al die vragen zijn voor het onderzoek dat het CADO-proefproject evalueert.

WOONZORGDECREET

CADO loopt van 15 september 2008 tot 15 september 2009. De bedoeling is alle ervaringen te onderzoeken

en en te kijken naar mogelijkheden op de lange termijn. Tinne Rombouts is alvast opgetogen over het (tussentijdse) resultaat. "Een jaar onderzoek is te kort, maar we hopen uit deze operationele fase zinvolle conclusies te halen die de meerwaarde van CADO onderstrepen. Wat ik nu zie, sterkt mijn overtuiging dat CADO troeven heeft. Daarbij denk ik niet alleen aan het sociale contact, maar ook aan de financiële surplus: de verzorging die op één plek wordt geconcentreerd, de stijgende levenskwaliteit van de mantelzorg die de kans krijgt te herbronnen. Op lange termijn heeft dat een gunstig effect. Verder betekent CADO voor veel mensen een uitstel van de duurdere zorg in een rust- en verzorgingstehuis. Maar bovenal is dit project bij de basis ontstaan, gedragen door mensen uit de dagelijkse praktijk. Beleidsmatig sluit CADO bij het huidige woonzorgdecreet aan. Het lenigt verschillende noden die daarin worden aangekaart."

"CADO sluit bij het huidige woonzorgdecreet aan. Het lenigt verschillende noden die daarin worden aangekaart."

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Verkeerstoneel *Flits!*

Ter gelegenheid van de 50ste voorstelling van *Flits!*, een multimediale theatermonoloog rond verkeersveiligheid, organiseerde theatercollectief Kunstlab Avelinks een benefiet waarvan de volledige opbrengst naar de lotgenotenvereniging Ouders van Verongelukte Kinderen (OVK) ging.

8 jaar geleden schreef auteur en theatermaker Wim Geysen een beklijvend toneelstuk voor jongeren rond de gevolgen van weekendongevallen. Het onderwerp is er na al die jaren niet minder actueel op geworden. Een jongeman vertelt over een groep vrienden die in het weekend samenkomt voor een avondje uit. De avond eindigt heel abrupt. Het leven van de verteller en dat van de getuigen verandert ingrijpend. Wat er juist is gebeurd, wordt pas op het einde van de monoloog duidelijk. Animatiefilms, videospelletjes en popmuziek zorgen ervoor dat dit theaterstuk de uitstraling krijgt van een videoclip. De monoloog werd ook uitgebracht op dvd. Voor leerkrachten zijn er een didactische werkmap en het boek *Zonder afscheid* beschikbaar.

► www.avelinks.be

Grensland

De documentaire *Grensland* gaat over de stelling dat werk armoede zou oplossen. Het leven van 5 mensen in een sociale woonwijk staat in de documentaire centraal.

De hoofdverteller en gids doorheen Grensland is Luc, een ex-zelfstandige bankdirecteur en informaticaspecialist die na zijn ontslag aan lagerwal is geraakt. Pascal heeft als kraker steeds in onzekerheid geleefd, maar probeert nu met een nieuwe job bij de buurtdienst een normaal leven te leiden. Martine woont tegenover het buurthuis. Maar als alleenstaande moeder met 8 kinderen en een kleinkind heeft ze geen tijd om ernaartoe te gaan. Tine is het tegengif voor het pessimisme van Luc. Na een gevecht met kanker en een moeilijke echtscheiding ontdekte ze dat het mogelijk is de spiraal van ellende te keren. De film wordt op 19 juni vertoond in bioscoop Arenberg in Brussel.

► www.grensland.blogspot.com,
te huur via
bevrijdingsfilms@pandora.be,
016 23 29 35

Gezocht: acteurs met handicap

Fobic Films en regisseur Geoffrey Enthoven zijn samen met VFG (Vereniging Personen met een Handicap) op zoek naar mannelijke acteurs met een lichamelijke handicap tussen de 23 en 30 jaar.

De film gaat *Hasta la vista!* heten en is geïnspireerd op de BBC-documentaire *For one night only*. Philip, Jozef en Dirk zijn drie mannen met een handicap en een missie: ze willen samen op eigen kracht op vakantie naar Spanje om zich daar te laten ontmoagden. Natuurlijk loopt dit niet van een leien dakje... *Hasta la vista!* moet een hartverwarmende komische roadmovie worden, met de scherpe kantjes van het leven. De filmmakers willen in 2010 starten met de opnames.

► *Voel je je geroepen? Stuur dan voor 1 september een foto en je motivatie naar antwerpen@vfg.be.*

Els de Schepper met doventolk

Els de Schepper maakt plaats voor de doventolk naast haar op het podium. Er wordt ook gezorgd voor speciale trilstoelen en een ringleiding. Zo kunnen mensen met een auditief probleem maximaal meegenieten van de voorstelling.

Voor deze voorziening doet Els een beroep op Intro, een organisatie die ijvert voor een betere toegankelijkheid voor andersvaliden in theaters, op festivals en evenementen. Tijdens de *Supervrouw!*-tournee vorig jaar bracht de artieste voor het eerst een voorstelling die aangepast was voor doven en slechthorenden.

Voor haar tournee *Els de Schepper Roddelt* zullen 5 voorstellingen de extra voorzieningen krijgen. In deze voorstelling draait alles om de vraag: hoe communiceren we vandaag met elkaar en hoe verschilt dat met vroeger? We praten, grommen, kwetsen en kletsen, vertellen, ratelen, klagen, chatten, bloggen, sms'en, voelen, tonen, observeren, telefoneren en... we roddelen.

De locatie en data van voorstellingen met speciale voorzieningen zullen later bekendgemaakt worden.

► www.elsdeschepper.com
www.introevents.be

Reeks 'hedendaagse gezinsvormen': het pleeggezin

Veerkracht voor het leven

Gezinsvormen - Deel 3 Nooit eerder was het concept 'gezin' aan zo'n ruime interpretatie onderhevig. In de reeks over gezinsvormen belicht *Weliswaar* alternatieven voor het klassieke gezin van mama, papa en twee kinderen. Deze keer zijn we te gast bij het gezin Demeulenaere-Blontrock, een pleeggezin uit de buurt van Leuven.

Tekst Marjorie Blomme | Foto's Carlo Verfaillie

Het huis van Leen en Philippe ligt verscholen in de Dijlevallei, op een steenworp van Bertem, een dorp in de buurt van Leuven. Er heerst een gezellige drukte wanneer we aanbellen. Mama Leen (53) is bezig aan de fruitpap van haar kleinzoon Felix. Levensgezel Philippe (53) loopt vrolijk op zijn

blote voeten rond en de drie honden besnuffelen me nieuwsgierig. Het hele gezin is voor de gelegenheid samen thuis: Youri (28), Andreas (20),

Xing (20) en Nathan (18).

Leen speelde 20 jaar geleden al met het idee pleegouder te worden. De orthopedagoge heeft jarenlang in de bijzondere jeugdzorg gewerkt en zag zoveel kinderen zonder ouders of gezin om op terug te vallen. Maar toen kreeg Leen een zoon, Youri, en een jaar later ontmoette ze Philippe, met wie ze 10 jaar later Nathan kreeg.

Pleegzorg heeft een duidelijk doel: kinderen helpen om zelfstandig te worden.

SPITTEN EN GRAVEN

"Nathan en Youri hebben op geen enkel moment bezwaar gehad tegen ons voornemen om pleegouders te worden", zegt Leen. Eenmaal de beslissing genomen was, ging het snel. Leen en Philippe werden tijdens de intakegesprekken grondig ondervraagd. "Ze spitten alles uit. Je relatie met je kinderen, met elkaar, met je ouders en je verleden. Die secure, doordachte aanpak staat in contrast met de achtergrond van de pleegkinderen. Hun biologische ouders hebben vaak impulsief beslist een kind te maken, zonder na te denken over de gevolgen."

Eenmaal ze groen licht kregen, werden Leen en Philippe begeleid door Pleegzorg Kessel-Lo. "Dat was een enorme steun", zegt Leen. "We hadden het getroffen met onze begeleider. Hij voelde ons gezin perfect aan."

BOTSEN EN KLINKEN

De eerste die bij hen kwam binnengewaaaid was Xing, een 15-jarig Chinees adoptiemeisje met een moeilijke thuissituatie. Leen: "Ze kwam maar af en toe bij ons, want haar ouders wilden enkel crisisopvang voor haar. Soms hebben de ouders het moeilijk met het feit dat hun kind in een ander gezin wordt opgevangen. Dat blijft confronterend. Xing zelf schrok er ook voor terug om zich opnieuw in een gezin te integreren. Dus verdeelde ze haar tijd tussen ons en de instelling."

Andreas kwam, na Xing, bij het gezin wonen toen hij 15 was. Leen: "We hebben de leeftijd van onze pleegkinderen altijd afgestemd op de leeftijd van Nathan. Vaak schrikken mensen als we zeggen dat we liever jongeren opvangen. Je krijgt iemand die helemaal af is, met een karakter, gewoontes en patronen. Dat vraagt flexibiliteit. Maar dat heb je sowieso met opgroeiende pubers in huis."

MOEILIJKE KINDEREN

Volgens Philippe bestaan er veel misverstanden over

Pleegmama Leen: "Je moet je gezin openstellen en die jongeren een plek en ruimte geven zodat ze zichzelf kunnen zijn. En de rest gebeurt vanzelf."

Leen: "Ik hoop dat we onze kinderen hebben geleerd dat het de moeite loont om anderen te helpen."

pleegkinderen. Dat het moeilijke en onhandelbare kinderen zijn, die weggelopen zijn of door hun ouders aan de deur gezet. Philippe: "Onze pleegkinderen beantwoordden absoluut niet aan dit cliché. Pleegzorg za je ook niet opzadelen met een onmogelijk kind. Als het niet klikt, ondanks de begeleiding, kan je ermee stoppen. Dat is overigens ook zo voor de jongere." Leen: "Niet elk kind aardt in een gezin. Sommigen hebben bindingsproblemen of staan wantrouwig tegenover een gezinsituatie. Xing kwam uit een moeilijk gezin. Ze dacht: misschien loopt het bij mijn pleegfamilie ook mis." Een keer hebben Leen en Philippe een jongere moeten terugsturen. De jongen had een zwaar drugsprobleem. Leen: "Het werkte gewoon niet met de andere gezinsleden. Het risico werd te groot. Toen hebben we gevraagd geen jongeren met drugsproblemen meer naar ons te sturen."

PLEEGOUDER VOOR ALTIJD?

Pleegzorg duurt niet eeuwig. De maximumleeftijd is 20, op voorwaarde dat de jongere nog studeert. Als dat niet het geval is, duurt de officiële zorg tot 18 jaar. Andreas is net 20 geworden en sinds een paar dagen zijn Philippe en Leen niet meer officieel zijn pleegouders. Philippe: "In de praktijk verandert er eigenlijk niet zoveel. We blijven zijn 'ouders'. We zijn meer dan een instelling. We hebben een affectieve band die groeit en blijft bestaan. Maar anderzijds is het doel ook duidelijk van bij het begin. Wij helpen hen om hun eigen zelfstandigheid te vinden. Het is mooi als je een band behoudt en elkaar nog regelmatig ontmoet. Maar dat is zeker niet in alle gezinnen zo."

IDEAAL GEZIN?

Voor Philippe en Leen is pleegzorg een manier om kinderen die het minder goed hebben te helpen en mee te bouwen aan hun toekomst. "Gelukkig hebben we het getroffen met onze pleegkinderen. Ze hadden een goede basis. Natuurlijk dragen ze hun verleden met zich mee. Maar je hoort ergere dingen, horrorverhalen over beschadigde kinderen. Daar zijn we gelukkig niet mee geconfronteerd."

Leen: "Ik hoop dat we onze kinderen hebben geleerd dat het de moeite loont om anderen te helpen."

VEERKRACHT

Volgens Leen overschatten veel mensen de pleegzorg en vraagt het minder tijd en energie dan je zou denken. "Je moet je gezin openstellen en die jongeren een plek en ruimte geven zodat ze zichzelf kunnen zijn. En de rest gebeurt vanzelf. Het is prachtig om te zien hoe die jongeren, ondanks alles wat ze meege maakt hebben, hun veerkracht terugvinden en vanuit dit gezin weer ruimte krijgen om te zijn wie ze zijn." Philippe: "Je probeert hen een stevig basiskader te geven zodat ze het later zelf kunnen redden. Eigenlijk moeten wij niet zoveel doen, behalve voor dat kader zorgen. En dat bestond hier al grotendeels. Dan is er altijd ruimte voor een pleegkind."

- Meer info over pleegzorg of zelf pleegouder worden? Surf naar www.pleegzorgvlaanderen.be
- Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Zelfstandig wonen voor zorgbehoevende ouderen

Veranderen met een plan

Innovatie Woon- en zorghuis Ten Kerselaere in Heist-op-den-Berg biedt al 30 jaar onderdak en zorg aan ouderen. Het gaat om mensen die niet meer zelfstandig kunnen wonen door ernstige dementie of fysieke problemen.

Tekst Geert Degrande | Foto Jan Locus

Ten Kerselaere heeft via dagverzorging en kortverblijf altijd geprobeerd om de thuis- en mantelzorg te ondersteunen. Paul Van Tendeloo, algemeen directeur van Ten Kerselaere: "Ons centrum voor kortverblijf met 10 woongelegenheden heeft jaarlijks ongeveer 220 tijdelijke gebruikers met een gemiddelde verblijfsduur van 15 dagen. Goed voor ongeveer 90% bezetting op jaarbasis. Naast de traditionele thuiszorgondersteuning biedt het centrum eveneens crisisopvang en palliatief kortverblijf aan.

Sinds vorig jaar is voor de gebruikers van het centrum ook aangepast individueel vervoer beschikbaar." Er wordt ook geëxperimenteerd met domotica.

Van Tendeloo: "Met de nieuwe technologie willen we aantonen dat het mogelijk is om de residentiële opname van personen met beginnende dementie op een verantwoorde manier, zo lang mogelijk uit te stellen of te vermijden."

NIEUWE ZORGWIIK: EEN PARELTJE

De parel aan de kroon van Ten Kerselaere is echter de wijk d'Oude Molen. "Vernieuwing is een onderdeel van

onze opdracht", legt Paul Van Tendeloo uit. "We hebben ons laten inspireren door Nederland, waar zowel ouderen en mensen met een handicap of psychiatrische problemen zelfstandig kunnen blijven wonen in aangepaste woningen. Dankzij de aanwezigheid van een zogenaamd zorgkruispunt, een plek die diverse zorgvormen aanbiedt. Het woon- en zorgcentrum is in verschillende fases gerealiseerd. De woningen zijn geclusterd en er is één centraal gedeelte met kookeiland."

KLANKBORDGROEPEN

Dit streven naar kleinschalig genormaliseerd wonen voor zorgbehoevende ouderen kadert in het concept van een echte woonzorgwijk. Van Tendeloo: "Die cluster wordt gevormd door Ten Kerselaere, de recent gebouwde sociale woonwijk, het psychiatrisch verzorgingstehuis Schorshaegen en Home Marjorie. Belangrijk is ook een sterke traditie van samenwerking tussen verschillende partners, zoals het gemeentebestuur, het OCMW en de thuiszorgdiensten." Om zo'n innovatief concept echt te doen slagen is er een nog betere afstemming nodig tussen de beleidsdomeinen wonen en zorg. Van Tendeloo: "Vernieuwing zorgt automatisch voor weerstand. We hebben daarom gewerkt met proefprojecten en klankbordgroepen, met de inbreng van gebruikers en verzorgers. Dat liep goed, want van de aanvankelijke weerstand was in latere fases geen sprake meer."

zorginnovatie.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Paul Van Tendeloo: "Bij veranderingsprojecten moet je altijd een natuurlijke weerstand overwinnen."

Column

Arm maakt ziek

Tekst Marleen Finoulst, hoofdredacteur *Bodytalk* | Illustratie Ief Claessen

We zitten in een economische recessie. Het aantal werklozen neemt fors toe. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de inkomens, maar ook voor de fysieke en mentale gezondheid. In de banksector doet het gerucht de ronde dat er een opvallende toename van burn-out bij werknemers is. Ook in andere sectoren, zoals de auto-industrie, zorgt werkonzekerheid en banenverlies voor toenemende spanningen en stress. Experts verwachten pieken in partnergeweld en zelfmoord. Voor wie met moeite de eindjes aan elkaar knoopt, weegt de crisis nog zwaarder door.

Het is geen fabeltje dat arm ook ziek maakt. De laagste inkomensgroepen kampen vaker met chronische aandoeningen en hun levensverwachting is beduidend lager. Op de leeftijd van 25 jaar bedraagt de gezonde levensverwachting van vrouwen zonder diploma 24 jaar minder dan die van vrouwen met een diploma hoger onderwijs. Voor mannen bedraagt het verschil in gezonde levensverwachting 18 jaar. Mensen met de laagste inkomens hebben veel vaker ongezonde jobs. Ze staan voortdurend bloot aan stress. Hun huisvesting laat vaak te wensen over. In een rustige, tocht- en schimmelvrije woning leven is voor velen een verre droom. Laat staan dat ze op tijd een ontspannende vakantie kunnen nemen.

Mensen in armoede voeren een dagelijkse overlevingsstrijd. Ze liggen wakker van onbetaalde facturen en deurwaarders. Gezondheid is vaak niet hun eerste bekommernis. Nochtans loopt deze groep meer risico op chronische aandoeningen. Uit onderzoek blijkt dat ze veel meer blootstaan aan de gevolgen van ongezonde leef- en eetgewoonten. Ziekte duwt hen nog dieper de ellende in. Daarom tonen organisaties die met kansarmen werken steeds meer belangstelling voor de ongezonde leefgewoonten van hun doelgroep. Ze zoeken manieren om de mensen toch warm te maken voor gezondheidsboodschappen. Met een aanpak op maat van een leven in armoede. Zo is vastgesteld dat de 24 uursstop bij rookpreventie vooral goed werkt bij kansarmen: wie 24 uur niet rookt, wordt beloond. Op lange termijn heeft zo'n eenmalige stop weinig invloed op de gezondheid, maar wie slaagt, heeft op zijn minst het gevoel dat hij tot iets in staat is. Dat is belangrijk voor mensen met weinig zelfvertrouwen.

Veranderen van leefgewoonte begint vaak met het verbeteren van het zelfbeeld. Het is slechts een voorbeeld van de initiatieven die genomen worden om de gezondheidszorg toegankelijker te maken voor mensen met een beperkt budget. De mutualiteiten dragen ook hun steentje bij. Voor de financieel kwetsbaren wordt bijvoorbeeld samengewerkt met de OCMW's. De eerstelijns geneeskunde laat zich evenmin onbetuigd. De laagdrempelige wijkgezondheidscentra bieden iedereen (vooral arme mensen) een luisterend oor en gepaste medische hulp. Het centrum Brugse Poort in Gent is hiervan een stichtend voorbeeld.

- ▶ Marleen Finoulst kan u elke zondag zien in *De zevende dag* (één)
- ▶ www.bodytalk.be
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Buurtreporter Lennert Ras op het terrein waar 250 kunstenaars en creatieve ondernemers op eigen krachten de Kunststad hebben opgebouwd: "De sfeer is bitsiger geworden."

In Amsterdam helpt kunst om greep te krijgen op de omgeving

Kan kunst een wijk veranderen?

Serie Vlaanderen-Nederland Bij Amsterdammers heeft Noord een bedenkelijk imago. "Je wilt er niet dood op straat gevonden worden", zeggen ze. Momenteel ondergaat het stadsdeel aan de andere kant van de rivier het IJ een ware metamorfose. In deel 5 van de Belgisch-Nederlandse reeks bekijken we hoe het community art project *Noord Verandert* van de stichting Bellissima inspeelt op de gevoelens en verwachtingen die de ingrepen bij de bewoners veroorzaken.

Tekst Eric Bracke | Foto's Bob Van Mol

"De sfeer is bitsiger geworden." Lennert Ras wijst op de spandoeken in de NDSM-loods. Zwarte en rode letters klagen 'de culturele moord' door stadsdeel Amsterdam-Noord aan. In deze loods van de voormalige Nederlandse Dok- en Scheepsbouw Maatschappij werken ongeveer 250 kunstenaars en creatieve ondernemers. Ze hebben deze zogenaamde Kunststad op eigen kracht opgebouwd. Maar

blijkbaar past de artistieke broedplaats met zijn licht anarchistische inslag niet naadloos in de strakke plannen voor Amsterdam-Noord. Dit uitgestrekte stadsdeel met ruim 80.000 inwoners is heel heterogeen. Sommige buurten met hoge concentraties allochtonen lijken Bijlmerwijken, op andere plaatsen waan je je in een landelijk, blank dorp van voor de migratiegolf.

De ruimte tussen die kernen is gevuld met verlaten industrieterreinen, weilanden en stadsparken. Het autonome stadsdeel Noord wil de vrije ruimte benutten voor woonprojecten die ook koopkrachtige burgers aanspreken en is erin geslaagd culturele instellingen, horeca en winkelcentra aan te trekken. Ook heel wat mediabedrijven, zoals MTV, IDTV en Discovery Channel, betrekken in de buurt van de NDSM-werf nieuwe kantoren. De huidige verhouding van huurwoningen versus eigendommen is 80/20 per wijk. Op termijn moet de herinrichting van Noord die verhouding terugdringen onder de bovengrens van 70/30 per wijk.

BLOGGENDE BUURTREPORTER

Lennert Ras woont zelf in een studentenflat aan de rand van Amsterdam-Noord. Hij is een van de actiefste buurtreporters van het project *Noord Verandert* van de stichting Bellissima. Vier filmpjes van hem zijn op de website te bekijken en binnenkort begint hij te bloggen voor *Noord Verandert*. Zo volgde hij met de camera de toenmalige minister Ella Vogelaar die een van de twee achterstandswijken – ook wel Vogelaarwijken genoemd – van Amsterdam-Noord bezoekt. Maar evengoed maakte Ras een portret van dichter Tito de Vries. Na de verkenning van de voormalige werf – in de loods is ook een skateparcours gebouwd – zitten we op het terras van café Noorderlicht. Het uitzicht op het IJ is prachtig. Links in de verte zien we de oude Shelltoren, gehuld in een gigantisch groen kleed waarop het woord ‘Overhoeks’ staat. Dat is ook de naam van het ontwikkelingsplan voor 2.200 appartementen en penthouses. De gerenoveerde Shelltoren wordt een bedrijventrum en in de buurt komen terrassen, restaurants en een hotel, met als culturele pleisterplaatsen het Filmmuseum en de Tolhuistuin. Klinkt mooi, geeft ook Ras toe: “Maar alleen een stukje, en dan nog het minst aantrekkelijke, is bestemd voor sociale woningen.” Vele bewoners die nu goedkoop huren, vrezen dat de prijzen in Noord met de rijke nieuwkomers fors zullen stijgen.

EMOTIONEEL STADSPAN

We nemen de pont en 10 minuten later staan we aan de achterkant van het Centraal Station. Wat verder op de Herenmarkt bevindt zich het kantoor van Bellissima, de stichting die het artistieke samenlevingsproject *Noord Verandert* heeft bedacht. “Het Noordproject heeft een lange geschiedenis”, vertelt Brigitte Bélanger, de drijvende kracht achter *Noord Verandert*. “Bellissima is altijd al bezig geweest met bewoners, vrijwilligers en artistieke media. Aanvankelijk waren we vooral gericht op

In het kantoor van de stichting Bellissima wijst Brigitte Bélanger de NDSM-werf aan in Amsterdam-Noord.

alternatieve film en video, en we maakten programma's voor de lokale televisie. Maar met het project Emotioneel Stadsplan zijn we breder gegaan. We lieten bewoners verhalen vertellen die een binding hadden met een plek in de stad. We maakten een filmpje van de plek waarop de verteller niet te zien was. Daarop werden dichters uitgenodigd om zich door de plek te laten inspireren en soms gingen animators met het resultaat aan de slag. De verhalen waren dus het vertrekpunt voor een artistiek project. Op het internet plaatsten we ze op een stadsplattegrond, zodat je de stad kon ontdekken aan de hand van de verhalen.”

Brigitte Bélanger (l) van de stichting Bellissima met Catherine Coumou die redactrice is van het project Noord Verandert.

“Nadat we dit project in 2003 hadden afgerond, hebben we ons geconcentreerd op Noord. Dat stadsdeel heeft zich altijd wat terughoudend opgesteld tegenover de binnenstad. Er zijn weinig cafés, restaurants of winkelcentra, maar er is wel een buurtleven en er zijn ook verenigingen.

Brigitte Bélanger: “Met Noord Verandert willen we samen met de bewoners kijken naar de veranderingen om hen heen en hen daarbij een stem geven.”

De meeste mensen hebben een bescheiden inkomen en leven in kleine huisjes. Met *Noord Verandert* willen we samen met de bewoners kijken naar de veranderingen om hen heen en hen daarbij een stem geven.

De plotse bouwwoede veroorzaakt bij een deel van de bewoners namelijk onvrede en chagrijn, een ander deel juicht de veranderingen juist toe. Als organisatie proberen we neutraal te zijn. Maar onze reporters, die allen in Noord wonen, zijn vrij in hun benadering en de keuze van het thema. Wij geven workshops waar ze video’s leren maken en er zijn ook kunstenaars, documentairemakers en VJ’s ter beschikking om de reporters te begeleiden. De bedoeling is dat de kwaliteit uitstijgt boven het niveau van YouTube.”

“Door het stadsdeel werden we niet met open armen ontvangen. Aanvankelijk kregen we ook weinig informatie over hun plannen. Nu een en

ander beklonken is, lijkt het makkelijker om bijkomende inlichtingen te krijgen. Ook de bewoners reageerden eerst wat afwachtend, maar nu weten ze ons vlot te vinden. Soms is hun input voor de reporters een aanleiding om een filmpje of foto’s te maken of om een tekst te schrijven. We maken trouwens niet alleen negatieve filmpjes, mensen zijn ook best trots op hun buurt.”

SOCIALE COHESIE

Catherine Coumou, redacteur bij Bellissima, staat ook in voor de plaatselijke contacten, onder andere met archieven. “Nu alles zo snel verandert, hebben we allebei baat bij een samenwerking”, zegt ze. “Zo kan ons platform een schat aan materiaal bieden over Amsterdam-Noord. Over hoe het was, hoe het wordt en wat er in de tussentijd gebeurt. Doordat ons project geselecteerd is door de Digitale Pioniers Academie hebben we ook ondersteuning gekregen om te onderzoeken hoe dit model voor andere buurten kan worden ingezet.” “Aanvankelijk waren we vooral gericht op de urbanistische veranderingen in Noord,” zegt Brigitte Bélanger, “maar we stellen vast dat sociale cohesie een even belangrijke component is geworden. Dat aspect is ook de reden waarom tal van fondsen *Noord Verandert* steunen.” Zijn er in Noord dan geen professionele buurt-

werkers actief? “We komen wel eens mensen tegen die met jongeren werken”, zegt Bélanger. “Ze zijn vooral gericht op sport. De woningbouwcoöperaties hebben sinds kort ook het belang van sociale cohesie ontdekt, maar de communicatie in die projecten is meestal triviale. Het gaat over een nest jonge katjes of een uitnodiging om te klaverjassen. Bij ons gaat het toch iets dieper.” “We weten ook dat niet iedereen toegang heeft tot het internet en daarom gaan we zendtijd kopen op de lokale, niet-commerciële televisiezender Salto om alle reportages in 6 afleveringen te bundelen. En op de regionale zender RTVNH willen we een documentaire over het project zelf uitzenden.”

CONDITION HUMAINE VAN DE VLAAMSE WIJK

Het isolement van Noord ten opzichte van de Amsterdamse binnenstad is te vergelijken met de relatie tussen Antwerpen en Linkeroever. Ook Linkeroever kampt met een slecht imago, maar ondanks de problemen spreken sommige bewoners ook hier van ‘een warme wijk’. Van een grootscheepse herstructurering is voorlopig geen sprake, maar in april pakte het theatergezelschap Laika samen met de cultuurcentra Link en Villanella wel uit met een sociaal-artistiek project op maat van Linkeroever.

In samenspraak met de buurtbewoners bracht *Blok-Bloc* tien dagen muziek, theater, video, beeldende kunst en folklore op locaties in de buurt van het Europapark.

Het is een eerste aanzet, maar geen art community project. Wie daar wel ervaring mee heeft, is kunstenaar Els Dietvorst van de Brusselse vzw Firefly. De inbreng van bewoners van de Brusselse wijk Anneessens stond centraal tijdens haar langlopende project *De terugkeer van de zwaluwen*. Gefascineerd door dit transitkwartier begon Dietvorst in 1999 de buurt te onderzoeken. Uiteindelijk verzamelde ze rond zich 33 zogenaamde Zwaluwen, mensen van diverse culturele en sociale achtergrond die bereid waren mee te werken. Hun dromen en verhalen waren het startpunt voor een multimediaal project dat 6 jaar heeft geduurd en resulteerde in een reeks films, fotoreportages, verhalen en publicaties. Vandaag definieert Firefly zich als een werkplaats voor en door kunstenaars die ‘bestaansplaatsen’ als vertrekpunt nemen voor hun veelvormige artistieke creaties. Een illustratie van die praktijk is het recente project over de Bergense Steenweg, de verkeersas met zijn chaotische bebouwing, industriële littekens, sociale en taalcontrasten tussen Brussel en Bergen. Een internationaal collectief van kunstenaars boog zich over dit fenomeen. De neerslag hiervan werd getoond tijdens het kunstenfestivaldesarts in

Brussel. “Ik blijf geloven in kunst die met het sociale werkt”, zegt Els Dietvorst. “Niet het sociale in de enge, institutionele betekenis van het woord, waarbij kunst vaak wordt gebruikt voor armoedebestrijding, integratie, therapie en animatie, of gewoon sentimenteel wordt. Het sociale in brede zin interesseert me: levensgeschiedenissen, intermenselijke dialoog, migratie en culturele verschillen, dromen en verlangens, en de ‘condition humaine’.”

Els Dietvorst: “Ik blijf geloven in kunst die met het sociale werkt.”

Catherine Coumou van Noord Verandert legt contacten met archiefbeheerders in Amsterdam-Noord: “Nu alles zo snel verandert, hebben we allebei baat bij een samenwerking.”

- ▶ www.bellissima.net
- ▶ www.fireflyprojects.be
- ▶ Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Wat heeft de website dat het magazine niet heeft?

Weliswaar.be in een oogopslag

Vorig jaar werd de website van *Weliswaar* ingrijpend vernieuwd. De site is nu meer dan een online archief: meerdere keren per week vind je op onze blog het laatste nieuws uit de sector. Wie zich inschrijft op onze RSS-feed is het snelst op de hoogte van nieuwe updates. Mensen met een mening discussiëren op het forum over *Weliswaar*-artikels en hete hangijzers uit de sector. Nieuwsgierig geworden? Neem een kijkje op www.weliswaar.be !

Blog: op onze nieuwsblog vind je meerdere keren per week het laatste nieuws uit de sector.

Zoekfunctie: zoek je informatie over een bepaald onderwerp of een oud artikel uit *Weliswaar*? Met een trefwoord in het zoekvenster doorzoek je tegelijk het archief en de nieuwsblog.

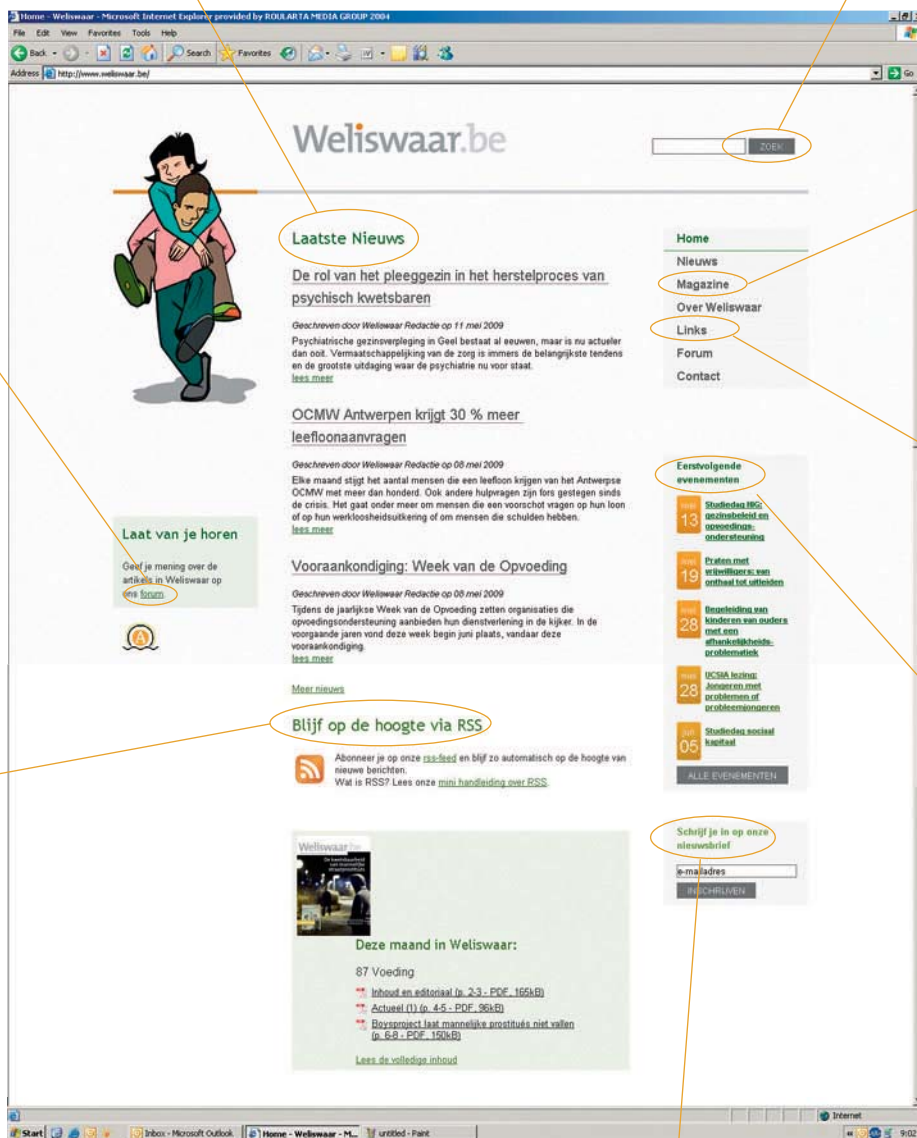
Forum: heb je zo je eigen idee over een onderwerp dat in *Weliswaar* aan bod kwam? Wil je een probleem voorleggen aan je collega's uit de zorgsector? Doe je zegje op het forum.

RSS: voeg onze RSS-feed toe aan je RSS-lezer en je krijgt automatisch een verwittiging wanneer er een nieuw bericht op de site staat. Weet je nog niet hoe RSS werkt? Op onze site lees je hoe je RSS makkelijk installeert.

Archief: in het online archief vind je alle artikels van 2002 tot en met het recentste nummer.

Links: interessante links van voorzieningen, organisaties en instellingen. Je vindt ze op de linkenpagina.

Evenementen: studiedagen, evenementen, congressen... Onze kalender zet alles voor jou op een rijtje.

Nieuwsbrief: wil je weten wanneer de nieuwe editie eraan komt of een artikel lezen dat je niet in het magazine vindt? Schrijf je in en we mailen je geregeld onze nieuwsbrief.

Extra budget knelpunt-dossiers minderjarigen

Voor de oplossing van dossiers van minderjarigen voor wie geen gepast aanbod voorhanden is, wordt 1 miljoen euro uitgetrokken.

Het gaat om jongeren die in de gemeenschapsinstellingen van de Bijzondere Jeugdbijstand verblijven of op de wachtlijsten van het Vlaamse Agentschap voor Personen met een Handicap staan.

Deze jongeren met een complexe problematiek hebben behoefte aan een hulpaanbod uit verschillende sectoren. Of aan bijkomende expertise, bovenop de gewone jeugdhulpverlening. Bij knelpunt-dossiers is een grensoverschrijdende, kwaliteitsvolle jeugdhulpverlening nodig die vanuit de problematiek van de jongere vertrekt. Met een budget van maximaal 40.000 euro kunnen nu per dossier verschillende soorten hulp voor een jongere ingezet worden.

Meerjarenanalyse ondersteuning personen met een handicap

In de commissie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin van het Vlaams Parlement werd de meerjarenanalyse van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap besproken. Ondanks de inspanningen bleef het aantal dringende zorgvragen stijgen.

Deze regeerperiode stegen de beleidskredieten voor de sector Personen met een Handicap met 295 miljoen euro. Dat is een toename van het budget met 36%. Daarvan werd 128 miljoen ingezet voor het uitbreidingsbeleid. Op het einde van de vorige legislatuur werd een meerjarenplan (2003-2007) opgesteld voor het beleid voor personen met een handicap. Dit meerjarenplan vermeldde de nood aan een jaarlijks uitbreidingsbudget van 22,5 miljoen euro gedurende 5 jaar. In de praktijk bedroeg dit budget drie jaar 22,5 miljoen euro, een keer 24,5 miljoen euro en een keer 36 miljoen euro. In de periode 2003 tot heden zijn er 6.203 plaatsen bij gekomen. Het aantal PAB's (persoonlijke assistentie-budgetten) is jaarlijks toegenomen met gemiddeld 255 nieuwe budgethouders. In 2009 gaat het om 1.533 budgethouders. In deze legislatuur werden inspanningen geleverd om noodsituaties meteen op te vangen (rollend fonds van 1 miljoen euro) en om de meest schrijnende knelpunt-dossiers tot een oplossing te brengen (2 miljoen euro in 2008-2009).

Vervolgens de individuele materiële bijstand, het hulpmiddelenbeleid waarvoor geen uitbreiding voorzien was in het meerjarenplan 2003-2007. Het aantal ondersteunde personen steeg tussen 2003 en 2007 toch van 3.300 naar 15.373. Het aantal afgesloten zorgvragen op de Centrale Zorgvraagregistratie is tussen 2003 en 2008 gestegen met 163%. Bij de start van deze regeerperiode bedroeg het aantal dringende zorgvragen 6.770. In de loop van deze legislatuur werden ongeveer 16.600 dringende zorgvragen afgesloten. Toch is het aantal dringende zorgvragen in de loop van deze vijf jaar blijven stijgen. De beleidsmakers zijn er zich van bewust dat de inspanningen van de volgende jaren minstens even groot zullen moeten zijn als die van de afgelopen legislatuur.

Zelfmoordlijn opent een tweede vestiging

Een nieuwe vestiging van de Zelfmoordlijn opende begin april de deuren in Leuven. Door de uitbreiding naar Leuven mikt het Centrum ter Preventie van Zelfdoding (CPZ) uitdrukkelijk op nieuwe vrijwilligers.

Behalve de rekrutering van meer vrijwilligers uit Vlaams-Brabant en Limburg, mikt het Centrum ook op de jonge studentenpopulatie in Leuven. Het inschakelen van vrijwilligers in de zorgverlening heeft positieve effecten op cliënten en de samenleving. Dit veronderstelt wel dat de vrijwilligers door de organisatie goed opgeleid en omkaderd worden. Vrijwilligers willen dit ook zelf omdat ze persoonlijke voldoening willen halen uit hun vrijwilligerswerk. De kunst bestaat er voor het CPZ dus in alle belangen te doen samenvallen. De opening van een vestigingsplaats in Leuven biedt hiervoor nieuwe perspectieven.

De schande van een rijk land

Armoede in België

Ondanks de voorspoed neemt de armoede in ons land niet af, integendeel. Jan Béghin beschrijft de vele facetten van armoede en zoekt oplossingen. Hij pleit er onder meer voor om na te gaan of de overheidsmaatregelen tegen armoede ook echt werken.

Jan Béghin, *De schande van een rijk land. Armoede in België*, Roularta Books, 2009, 175 p., ISBN 978 90 8679 221 4. € 12,50

Kinderen met Down

Een kind met een verstandelijke handicap in je gezin

Basisboek met informatie over de manier waarop ouders samen met hulpverleners antwoorden kunnen vinden op de specifieke vragen en behoeftes van hun hele gezin. De auteurs tonen aan hoe de ouders hun sterke kanten en die van hun gezin kunnen inzetten om de levenskwaliteit van alle gezinsleden te verhogen.

Ann Van Hooste (e.a.), *Kinderen met Down. Een kind met een verstandelijke handicap in je gezin*, Lannoo, 2008, 296 p., ISBN 978 90 2096 983 2. € 19,95

Verborgen diepte

Zorgen voor de spiritualiteit van ouderen met dementie

Wat met de psychische, sociale en spirituele dimensie van dementerende ouderen? In dit boek wordt gezocht naar manieren om met dementerende ouderen op weg te gaan. De auteurs pleiten voor aandacht en respect voor de bron van gevoelens en herinneringen van dementerenden.

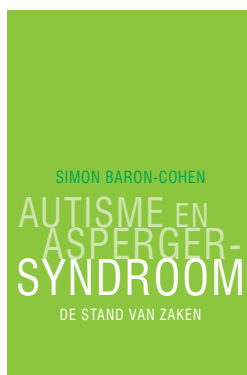
Anne Vandenhoeck, *Verborgen diepte. Zorgen voor de spiritualiteit van ouderen met dementie*, Davidsfonds, 2008, 232 p., ISBN 978 90 5826 559 3. € 18,50

Autisme en Asperger-syndroom

De stand van zaken

Simon Baron-Cohen zet uiteen welke verschillende stoornissen binnen het autistisch spectrum onderscheiden worden. Hij geeft een overzicht van de huidige inzichten in klassiek autisme en het Asperger-syndroom, wat de overeenkomsten zijn, en hoe zij van elkaar verschillen.

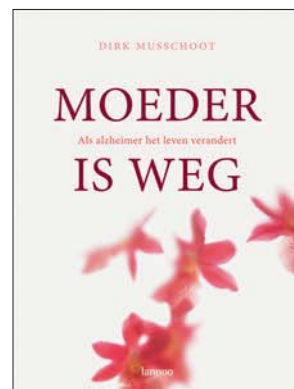
Simon Baron-Cohen, *Autisme en Asperger-syndroom. De stand van zaken*, Uitgeverij Nieuwezijds, 2009, 192 p., ISBN 978 90 5712 283 5. € 19,95

Moeder is weg

Hoe Alzheimer het leven verandert

Openhartig relaas van journalist Dirk Musschoot over het dementieproces van zijn moeder. Hij beschrijft wat hij, zijn moeder en anderen meemaakten tijdens het steeds voortschrijdende proces.

Dirk Musschoot, *Moeder is weg. Als Alzheimer het leven verandert*, Lannoo, 2009, 152 p., ISBN 978 90 209 8309 8. € 14,95

Jongeren binnenstebuiten

Thema's uit het jongerenleven onderzocht

Wat bezielt jongeren? Wat houdt hen bezig? Wat is hun leefwereld? In dit boek worden de belangrijke thema's uit de leefwereld van jongeren beschreven en uitgediept. De thema's worden aan de hand van eigen analyses grondig onderzocht en besproken.

Nicole Vettenburg (e.a.), *Jongeren binnenstebuiten. Thema's uit het jongerenleven onderzocht*, Acco, 2009, 224 p., ISBN 978 90 3347 415 6. € 22,50

Behandeling van seksueel misbruik bij jonge kinderen

Praktijk, theorie en onderzoek

Diagnostiek en behandeling, resultaten van de behandeling. Doel van het boek is wetenschap en praktijk dicht bij elkaar te brengen en een steviger fundament te geven aan de hulpverlening.

Mariëth Guelen, *Behandeling van seksueel misbruik bij jonge kinderen. Praktijk, theorie en onderzoek*, Garant, 2009, 178 p., ISBN 978 90 4412 356 2. € 22,30

Ziekte, gezondheid en samenleving

Een bloemlezing van gezondheids- en sociologisch onderzoek

Dit boek bundelt hedendaags gezondheids- en sociologisch onderzoek, hoofdzakelijk in Vlaanderen. De bonte verzameling van theoretische bijdragen en empirische studies toont de gevarieerde belangstelling van de sociologie voor gezondheid en de samenleving.

Piet Bracke, *Ziekte, gezondheid en samenleving. Een bloemlezing van gezondheids- en sociologisch onderzoek*, Acco, 2009, 258 p., ISBN 978 90 3347 439 2. € 30

Van kansarm naar kansrijk?

Studie- en opvoedingsondersteuning bij kinderen uit kwetsbare gezinnen

Leven in armoede verkleint de kansen van kinderen. De Oostendse vzw Katrol helpt jonge kinderen (3de kleuterklas, 1ste en 2de leerjaar) bij hun studie of huiswerk door studenten uit de lerarenopleiding of het sociaal werk in te schakelen. In dit boek wordt beschreven hoe dat in zijn werk gaat en wat de uitgangspunten zijn. Met dvd.

Jean-Pierre Markey, *Van kansarm naar kansrijk? Studie- en opvoedingsondersteuning bij kinderen uit kwetsbare gezinnen*, Garant, 2009, 172 p., ISBN 978 90 4412 396 8. € 24

Ontmoeting met het vreemde

Begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen

Theorie en praktijk komen aan bod in dit boek over de hulpverlening aan niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Hoe kun je het best met diversiteit in die context omgaan? Interactie is een sleutelbegrip.

Tinne De Smet, *Ontmoeting met het vreemde. Begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen*, Garant, 2009, 112 p., ISBN 978 90 4412 389 0. € 14,90

► Meer boeken: www.weliswaar.be

Weliswaar.be

Welzijns- en gezondheidsmagazine voor Vlaanderen uitgegeven door de Vlaamse overheid – Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jaargang 15 – nummer 3
Editie juni-juli 2009

Redactie: Nico Krols, Liesbeth Van Braeckel

Eindredactie: Harold Polis

Medewerkers: Marjorie Blomme, Eric Bracke, Ria Goris, David Nolens, Marleen Teugels

Tekeningen en cartoons: Ief Claessen, Gideon Kiefer, Mieke Lamiroy, Elisabeth Noels, Nora Theys

Fotografie: Jan Locus, Stephan Vanfleteren, Bob Van Mol, Carlo Verfaillie

Directie: Liesbeth Van Huffelen

Verantwoordelijke uitgever:

Marc Morris, secretaris-generaal, Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Contactpunt Nederland: Arthur Jansen Advies

Productie: Roularta Custom Media

Oplage: 41.000

Abonnementen, adreswijzigingen, annuleringen: weliswaar@abonnementen.be of 078 15 22 50. Bij adreswijziging oud én nieuw adres en abonneenummer vermelden. Ontvang je te veel of te weinig exemplaren? Laat het ons weten. Geef het abonnementsnummer op dat bij je adres vermeld staat.

Redactie: info@weliswaar.be.

Tel.: 02 553 33 76 of 02 553 07 32.

Fax: 02 553 31 40.

Vlaamse overheid – Departement WVG

Weliswaar

Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Wil je een kort bericht plaatsen?

www.weliswaar.be

De inhoud van de artikels weerspiegelt niet noodzakelijk de visie van de Vlaamse overheid.

Weliswaar kan geen lezersbrieven opnemen. Je reactie is altijd welkom op het redactieadres of info@weliswaar.be en www.weliswaar.be/forum

Weliswaar wordt gedrukt op milieuvriendelijk papier.

WIW 88.09 – JG 15/nr. 3

Lid van de Unie van de Periodieke Pers

Wat heeft de website dat het magazine niet heeft?

www.weliswaar.be

Zie pagina 36 !

Afgiftekantoor Gent X
Roularta Media Group
Meiboomlaan 33, 8800 Roeselare

TIJDSCHRIFT

Weliswaar, welzijns- en gezondheidsmagazine
verschijnt zesmaal per jaar
(februari, april, juni, september, november, december)
Machtigingsnummer 2386570
Erkenningsnummer P3A8091

UV